24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

1941
АПРЕЛЬ
29
ЫТЛАРИКУН
100 (5815) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

ЧӐВАШ КОММУНИ

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

Социализмлӑ ӑмӑртун вӑй-хӑвачӗ

Партин Пӗтӗм Союзри XVI съезчӗ Совет Союзӗнчи мӗнпур рабочисене социализмлӑ ӑмӑртӑва анлӑн сарса пыма чӗнсе калани йышӑннӑ. Ҫак чӗнӳ пирӗн социализмлӑ тӑван ҫӗршывӑн историнче чи чаплӑ документсенчен пӗри пулса тӑрать.

Партин XVI съезчӗ чӗнсе каланине рабочи класс, мӗнпур ӗҫҫыннисем пит те пысӑк хаваслӑхпа кӗтсе илнӗ. Унтанпа вуникӗ ҫул иртрӗ. Социализмлӑ ӑмӑрту коммунизм строительствинче ҫӗнӗрен те ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсемшӗн кӗрешме рабочи класа, совет ӗҫҫыннийӗсене хавхалантарса пырать, иксӗлми хастарлӑхпа вӑй-хӑват парать.

Социализмлӑ ӑмӑрту кашни ҫулах халӑх хуҫалӑхӗн пӗтӗм отраслисенче вӑйланнӑҫемӗн вӑйланса, анлӑн сарӑлса пычӗ. Халӗ ӗнтӗ пирӗн тӑван ҫӗршывра ӑмӑртса ӗҫлемен фабрикӑсемпе заводсене, шахтӑсемпе домнӑсене, чугунҫулсемпе шывҫулӗсене, колхозсемпе совхозсене, наукӑпа культура учрежденийӗсене тупма хӗн, вӗсем пурте ӑмӑртса ӗҫлеҫҫӗ. Социализмлӑ ӑмӑрту пӗтӗм совет халӑхӗн ӑмӑртӑвӗ пулса тӑчӗ, вӑл совет ӗҫҫыннисен кулленхи пурнӑҫ йӑлине кӗчӗ. Социализмлӑ ӑмӑрту совет халӑхӗ хушшинчен социализмлӑ ӗҫӗн геройӗсене пиншерӗн ӳстерсе пычӗ.

Пирӗн халӑх хуҫалӑхӗ кашни ҫулах чаплӑ ҫӗнтерӳсем тӑвать. СССР халӑх хуҫалӑхӗн пур отраслисенче те производство пӗрмаях ӳссе пырать. 1938 ҫулта промышленноҫри пӗтӗм продукцин хисепӗ 106 миллиард та 834 миллион тенкӗлӗх пулнӑ пулсан, 1939 ҫулта вӑл 123 миллиард та 915 миллион тенке ҫити, 1940 ҫулта вара вӑл 135,5 миллиард тенке, е 44 процента ҫити ӳсрӗ. Ҫав хисепре машиностроенипе металлообработка продукцийӗ 76 процент ӳснӗ. Ҫавӑн пекех чугунҫул тата шывҫул транспорчӗсем те пысӑк ӳсӗмсем тунӑ.

Ҫак ҫӗнтерӳсен тупсӑмӗ — ӗҫ тухӑҫлӑхне пӗрмаях ӳстерсе пынинче. Социализмлӑ ӑмӑрту вӑл — ӗҫ тухӑҫлӑхне хӑпартса пымалли хӑватлӑ, иксӗлми ҫӑлкуҫ пулса тӑрать. Социализмлӑ ӑмӑрту ӗҫҫыннисене коммунизм строительствине анлӑн явӑҫтарма майсем уҫса парать, ҫак ӑмӑртура пирӗн ӗҫҫыннисем хӑйсен пултарулӑхне аталантарса пыраҫҫӗ.

Социализмлӑ ӗҫӗн геройӗсемпе геройнисене — Стаханов, Кривонос, Виноградова, Демченко т. ыт. юлташсене пӗтӗм тӗнче пӗлет. Стахановла движени — социализмлӑ ӑмӑртӑвӑн ҫӗнӗ ҫӗкленӗвӗ, унӑн чи ҫӳллӗ этапӗ пулса тӑрать. Стахановла движени пире социализмран коммунизма куҫма кирлӗ ӗҫ тухӑҫлӑхӗн ҫӳлӗ виҫисене ҫитме ҫул уҫса парать. Стахановецсем вӗсем — ҫӗнӗ ҫынсем, хӑйсен ӗҫӗн техникине пӗтӗмӗшпех алла илнӗ, ӑна йӗркеленӗ, техникӑна малалла хӑвӑрттӑн аталантарса пыракан рабочисемпе работницӑсем.

Ӗҫ тухӑҫлӑхне хӑпартассишӗн малалла та ывӑнма пӗлмесӗр, хастарлӑн кӗрешесси — стахановецсен, производство командирӗсен, пӗтӗм ӗҫҫыннисен тӗп задачи. Партин XVIII конференцийӗ промышленноҫпа транспорт ӗҫӗнчи ҫитменлӗхсене мӗнле майпа пӗтерсе пымаллине лайӑх кӑтартса пачӗ. Партконференци йышӑннӑ решенисене пурнӑҫа кӗртсе пырса, пирӗн республикӑри чылай предприятисем —Ҫӗмӗрлери тата Куславккари комбинатсем, Улатӑрти паровозсем юсакан завод т. ыт. те пӗрремӗш кварталти плана тултарчӗҫ. Май уявӗ умӗнхи ӑмӑрту республикӑри ӗҫҫыннисен производствӑллӑ хастарлӑхне татах та ытларах ҫӗклерӗ.

Виҫӗмкун Ҫӗмӗрлери «Большевик» завод апрель уйӑхӗнчи производствӑллӑ программӑна тултарчӗ. Уйӑх вӗҫленнӗ тӗле завод планран ирттерсе 58 тонна экстрат, е 135 пин тенкӗлӗх продукци туса кӑларать. Апрель уйӑхӗнче завод коллективӗ талӑклӑх график тӑрӑх ӗҫлесе пычӗ, график нихӑш кун та пӑсӑлман.

«Труженик» заводри стахановка Волкова юлташ, пӗр смена хушшинче 1200—1400-шер килограмм стружка туса кӑларса, кашни кунах икшер норма ытла тултарать. Канаш деповӗнчи токарь Тарасов юлташ апрельре малтанхи ҫуруйӑхри плана 378 процент тултарнӑ, вӑл ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерсех пырать. Ҫакӑн пек пысӑк тухӑҫлӑхпа ӗҫлекен ҫынсене пур предприятисемпе промартельсенче те курма пулать, вӗсен йышӗ пысӑк.

Колхозлӑ ялсенче кӑҫалхи ҫуракине кӗске срокра, пысӑк пахалӑхпа, иртнӗ ҫултинчен темиҫе хут лайӑхрах ирттерессишӗн ӑмӑртса ӗҫлесси вӑйланнӑҫемӗн вӑйланса пырать. Кӑнтӑр енчи районсенче чылай колхозсем уйхирти пирвайхи ӗҫсене пысӑк хастарлӑхпа тытӑнчӗҫ. Ҫак кунсенче республикӑри пур колхозсем те акана массӑллӑн тухаҫҫӗ.

Кая юлса пыракан пӗр предприяти те, пӗр колхоз та пулмалла мар. Халӑх хуҫалӑхӗн пур участокӗсен те пысӑк тухӑҫлӑхпа ӗҫлесе пымалла. Социализмлӑ ӑмӑртупа стахановла движенине вӑйлатса пырса, пур ӗҫсемпе те малти рете тухнӑ заводсемпе фабрикӑсем, колхозсемпе МТ Станцисем пирӗн республикӑра сахал мар. Вӗсен кайра пыракансене хӑйсен опычӗсем тӑрӑх ӗҫлесе пыма пулӑшмалла, вӗрентмелле, ҫапла вара пур ҫӗрте те пӗр пек, пӗр тикӗс, пысӑк тухӑҫлӑхпа ӗҫлесе пымалла. Ҫакӑнта пулать те ӗнтӗ социализмлӑ ӑмӑртун принципӗ.

Хуҫалӑхӑн кашни руководителӗ хӑйӗнчен хӑй ҫакна ыйтмалла: социализмлӑ ӑмӑртупа стахановла движенине татах та вӑйлӑнрах сарса пыма кирлӗ ӗҫсене пурне те тунӑ-и, стахановецсен ӗҫне ертсе пырассине тӗрӗс организациленӗ-и? Ӗҫ процесӗсене малашне механизацилесе пырас, планированине лайӑхлатас тӗлӗшпе пурне те туса ҫитернӗ-и? Ӗҫ вӑхӑчӗпе туллин усӑ курма чӑрмантаракан кӑлтӑксене пӗтернӗ-и, чӗртавара, материалсене, оборудованисемпе инструментсене тӗрӗс учета илнӗ-и? Тухӑҫлӑн ӗҫлеме уйрӑм стахановецсем валли кӑна условисем туса пани вӑл — ҫурма ӗҫ кӑна. Задача ҫакӑнта пулать: стахановла ӗҫлеме пӗтӗм коллективсем валли—цехсем, сменӑсем, бригадӑсем валли условисем туса памалла, нормӑна кашни рабочи, кашни работница тултарса пытӑр, ҫапла вара пӗтӗм предприятин тухӑҫлӑн ӗҫлесе пымалла, продукцин пахалӑхне лайӑхлатмалла, унӑн хӑйне ларакан хакне йӳнетмелле. Кашни цех, кашни смена, кашни завод е фабрика стахановла ӗҫлетӗр!

ВЦСПС XI пленумӗнче тунӑ докладра Н. Шверник юлташ ҫапла каларӗ:

«Социализмлӑ ӑмӑртупа стахановла движени массӑсен ӑс-тӑнне тарӑн кӗрсе вырнаҫрӗҫ, ҫакна ӑна социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑннӑ миллионшар рабочисемпе служащисем, пирӗн промышленноҫпа транспортри миллионшар стахановецсем кӑтартса параҫҫӗ.

Ҫапла пулсан та социализмлӑ ӑмӑртупа стахановла движенине ертсе пырас ӗҫре ҫитменлӗхсем нумай-ха.

Пирӗн республикӑри чылай предприятисенче социализмлӑ ӑмӑртупа стахановла движенине тивӗҫлипе ертсе пымаҫҫӗ. Хӑшпӗр работниксем уявсем умӗн ӑмӑрту ҫинчен шавласа илеҫҫӗ, чӑн та, ун пек чухне вӗсем вӑхӑтлӑха ҫитӗнӳсем те тӑваҫҫӗ, анчах кайран вара, уяв иртсен, каллех лӑпланаҫҫӗ. Е пачах урӑхла: предприятири рабочисемпе работницӑсене ӑмӑртӑва явӑҫтараҫҫӗ, ӑмӑрту договорӗсене ҫирӗплетеҫҫӗ, ун хыҫҫӑн вара ҫак договорсене пуҫтарса хураҫҫӗ те, вӗсем ҫинчен пачах манса каяҫҫӗ. Ун пек руководительсем рабочи хӑйӗн нормине тултарнипе тултарманнине пӗлмеҫҫӗ, ӑна тӗрӗслемеҫҫӗ. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ ӑмӑртӑва хутшӑннӑ рабочисем час-часах нормӑна тултарса пыраймаҫҫӗ.

Ҫакнашкал юрӑхсӑр практикӑна хӑвӑртрах пӗтерес пулать. Канцеляршина, бюрократизм кирек мӗнле пуҫарӑва та, кирек мӗнле ҫӗнӗ пархатарлӑ ӗҫе те путарса, сӳнтерсе лартать.

«Социализмлӑ ӑмӑрту вӑл канцелярла ӗҫ мар. Социализмлӑ ӑмӑрту вӑл — массӑсен ӗҫлӗ революциллӗ самокритики, миллионшар ӗҫҫыннисен творчествӑллӑ пуҫарулӑхӗ ҫине таянса тӑракан самокритика палӑрса тӑни. Ҫак самокритикӑна тата массӑсен ҫак творчествӑллӑ пуҫарулӑхне кам та кам ӑнланса е ӑнланаймасӑр хӗсет, ҫавна пирӗн аслӑ ӗҫе чӑрмантаракан чӑрмав вырӑнне шутласа ҫул ҫинчен аякалла ывӑтас пулать» (Сталин). Ҫапла вӗрентет пире халӑхсен ҫулпуҫӗ аслӑ Сталин.

ҪУРАКИ ӖҪӖ

Ҫӗршыври уйхирсенче тӑваттӑмӗш пилӗккунлӑхра ҫуртыррисене 4.163 пин гектар акнӑ. Апрелӗн 20-мӗш тӗлне ҫуртыррисене мӗнпурӗ 14.888 пин гектар акнӑ. Курск тата Воронеж облаҫӗсенчи, Алтай тата Красноярск крайӗнчи колхозсемпе совхозсем те тырӑ акма тытӑннӑ. Наркоммясомолпромӑн Киргиз СС Республикинчи, Крым АСС Республикинчи тата Измаил облаҫӗнчи совхозӗсем тата Совхозсен Халӑх Комиссариачӗпе Наркомпищепромӑн Азербайджан СС Республикинчи совхозӗсем ҫураки планне тултарнӑ.

Кӑнтӑрта ҫӗршер колхозсем уйхир ӗҫӗсене пӗтӗмӗшпех вӗҫленӗ, халӗ вӗсем калчасене пӑхса тӑрас ӗҫе тытӑннӑ. Вӑтам Азири нумай облаҫсенче хлопчатника ҫитес кунсенчех акса ҫитереҫҫӗ. Союзри уйхирсенче 1.189 пин гектар ҫӗрмамӑк акнӑ та ӗнтӗ, вӑл иртнӗ ҫулти апрелӗн 20-мӗш тӗлне акнинчен 366 пин гектар ытларах пулать. Хлопчатник акас ӗҫ Крымра тата Краснодар крайӗнче те пуҫланнӑ.

Украинӑра 13 облаҫре сахӑр кӑшманӗ акма пуҫланӑ. Ҫавӑн пекех ӑна Курск тата Воронеж облаҫӗсенче те акма тытӑннӑ. Николаев облаҫӗнчи колхозсем сахӑр кӑшманӗ акмалли плана тултарнӑ. Молдаван СС Республикинчи, Кабардинс-Балкарири тата Николаев облаҫӗнчи колхозсем хӗвелҫаврӑнӑшне акса пӗтернӗ.

Азербайджанра, Грузире, Арменире тата Крымра сарӑ тӗслӗ табака массӑллӑн акма тытӑннӑ.

Апрелӗн 25-мӗш. (ТАСС).

Хроника

СССР Совнаркомӗ **Я. И. Голев** юлташа СССР Финанс Халӑх Комиссарӗн пӗрремӗш заместителӗ пулма уйӑрса лартнӑ. (ТАСС).

Чӑваш АССР Совнаркомӗ **И. П. Охотников** юлташа Чӑваш АССР Финанс Халӑх Комиссарӗн пӗрремӗш заместителӗ пулма уйӑрса лартнӑ.

Республика уйхирӗсенче

Акана тухаҫҫӗ

КАЛИНИНО, апрелӗн 28-мӗш. (**Телефон тӑрӑх**). Апрелӗн 29-мӗшӗнче «Трактор», «Искра» тата «Красноармеец» колхозсем акана тухма хатӗрленеҫҫӗ. Вӑл колхозсенче пӗлтӗр талккиппех кӗрхи ҫӗртме тунӑ. Ҫуркунне вӗсен ӑна сӳремелле тата культиваци тумалла. Ыран вӗсем ҫав ӗҫе тытӑнаҫҫӗ те ӗнтӗ.

Клевер акас плана паянхи кун тӗлне 80 процент тултарнӑ. Чылай колхозсенче калчасене апат парас ӗҫе те ӑнӑҫлӑн туса пыраҫҫӗ. Алгазин колхозӗ 24 гектар ҫинче, Кӳльхӗрринчи «Трактор» колхоз 48 гектар ҫинче калчасене апат пачӗҫ.

СОЛОВЬЕВ.

Райҫӗрӗҫ пайӗн заведующийӗ.

Вӑрлӑхсене яровизацилетпӗр

ЕЛЧӖК, апрелӗн 28-мӗш. (**Телефон тӑрӑх**). Юлашки икӗ кун хушшинче колхозсем ҫӗр утмӑл гектар ытла клевер акнӑ. Районӗпе паянхи кун тӗлне 480 гектар клевер акса хӑварнӑ.

Калчасене апат парасси те сарӑлсах пырать. Халӗ 150 гектар ҫинче апат панӑ.

Ҫуртри вӑрлӑхне яровизацилес ӗҫе пур колхозсенче те тытӑннӑ. Ку ӗҫ ҫирӗп план тӑрӑх пулса пырать: акма кашни кун мӗн чухлӗ вӑрлӑх кирлӗ, кашни кунах ҫавӑн чухлӗ яровизаци тунӑ вӑрлӑх пулмалла.

ПЕТРОВ.

Райҫӗрӗҫ пайӗн заведующийӗ.

Ҫуракине тухма хатӗр

ВӐРМАР. Вӑйлӑ тырпул туса илесси тата тырпул тухӑҫне ӳстерсе пырасси ҫуракине малтан лайӑх тӗплӗн хатӗрленнинчен килет. Районра ӗнтӗ малта пыракан колхозсем—Арапуҫӗнчи «Арабось», Пӑртасри «Красная Горка», Ҫӗнӗ Вӗренерти «Хӗрлӗ Мӑрат», Тикашри «Большевик» колхозсем ҫуракине пӗтӗмпех хатӗрленсе ҫитнӗ.

Ку колхозсем тырпулсене пӗтӗмӗшпех сортласа кондицине лартнӑ. Минераллӑ удобренисемпе вырӑнти удобренисене хӗллех хатӗрленӗ, вӗсене ятарласа тунӑ вырӑнта усраҫҫӗ.

Арапуҫӗнчи «Арабось» колхозра ҫураки валли ӗҫ планӗ туса хатӗрленӗ. Планра — кашни гектар ҫӗртен пысӑк тупӑш илесси тата акакан ҫӗр лаптӑкӗшне ӳстерсе пырасси тӗп вырӑнта тӑрать. Плана колхозниксем тӗплӗн сӳтсе-явнӑ. Плана колхозниксен иртнӗ ҫулхи ӗҫ опычӗсенчен илсе тунӑ. План тӑрӑх тырпула сеялкӑпа акмалла, кӗр калчисене сӳрелемелле тата вӑрлӑха пӗтӗмӗшпех яровизацилесе акмалла. Колхозра СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ 1941 ҫулти мартӑн 18-мӗшӗнче йышӑннӑ постановлени ҫинчен ӑнлантарса парассине анлӑн сарса янӑ. Колхозниксем паха документа пӗтӗм чӗререн ырлаҫҫӗ.

Звенори колхозниксем ҫураки вӑхӑтӗнче камӑн мӗн ӗҫ тумаллине пӗлсе тӑраҫҫӗ. Стена хаҫачӗсем йӗркеллӗн тухса тӑраҫҫӗ. Ҫураки вӑхӑтӗнче политинформаци тума, хаҫат-журналсем вулама, калаҫусем ирттерме комсомолецсене уйӑрнӑ.

Пӑртасри «Красная Горка», Вӗренерти «Хӗрлӗ Мӑрат» колхозсенче лашасем мӑнтӑр. «Хӗрлӗ Шӑхаль» колхозра 120 лашаран пурте вӑтам ӳтлӗ. Конюхсем ҫуракине вӑйлӑ лашапа тухма тӑрӑшаҫҫӗ. Колхоз председателӗ Чернов юлташ лашасене мӗнле пӑхнине хӑй тӗрӗслет.

А. ИВАНОВ.

Паха вӑрлӑхшӑн кӗрешмелле

ВӐРНАР. «Маяк» колхозра яровизаци туса чи малтан 1935 ҫулта акнӑ пулнӑ. Унтанпа кашни ҫулах вӑрлӑха яровизацилесе акаҫҫӗ. Ку ӗҫ йӑлана кӗнӗ.

Яровизацине чылайранпа тӑваҫҫӗ пулин те, ҫак ӗҫре чылай ҫитменлӗхсем палӑраҫҫӗ. Яровизаци тӑвакан пӳлӗмре урайне тап таса тытмалла. Унта ҫӳп-ҫап ниҫтан та ан кӗтӗр. Ҫакна «Маяк» колхозра кӑҫал та пурнӑҫа кӗртсе пымаҫҫӗ-ха. Яровизаци тума хунӑ кӗлетсенче вӑрлӑх ҫине, чӑхсем чавкаласа ҫӳренӗ чухне, ҫӳлтен арпасем, улӑмсем, ҫӳп-ҫапӑсем тӑкӑнаҫҫӗ.

«Маяк» колхозра вӑрлӑха протравить туман. Вӑл ӗҫе тума хатӗрленмен. Протравительсем ҫитмеҫҫӗ.

Сӗлӗпе урпана ҫурма-типӗлле протравить тумалла. Анчах ӑна тума та хатӗр мар-ха: формалин ҫитмест, пурри те таса мар.

«Маяк» колхозра иртнӗ ҫуракинче протравить тунӑ хыҫҫӑн «Экстра» машина юр айӗнчех хӗл каҫрӗ. Формалина та тӗрӗс расходламан.

«Маяк» колхозра вӑрлӑха 1938 ҫултанпа термически майпа протравить тӑваҫҫӗ, анчах тӗрӗс тума вӗренсе ҫитмен-ха. Ҫавӑнпа кунта агрономӑн пулӑшмалла. **Я. МАКАРОВ.**

Клевер акаҫҫӗ

ПЕРВОМАЙСКОЕ, апрелӗн 28-мӗш. (**Телефон тӑрӑх**). Клевер акас ӗҫ вӗҫленсе пырать. Клевера паян-ыран акса пӗтереҫҫӗ. Акса пӗтерменни виҫ-тӑватӑ колхоз кӑна юлнӑ.

Енер-виҫҫӗмкунсем кунта ҫӑмӑрсем пулчӗҫ, ҫавӑнпа та сухана тухнӑ колхозсем нумай сухалайман-ха.

ПЕТРОВ.

Райҫӗрӗҫ пайӗн главнӑй агрономӗ.

Куҫса ҫӳрекен пӑр ҫинче

Пӑр ҫинчи виҫҫӗмӗш номерлӗ лагерьте

Инҫетри широтасем ҫинчи сывлӑш экспедицийӗн участникӗсем пӗлтернӗ тӑрӑх, пӑр ҫинчи виҫҫӗмӗш номерлӗ лагерьте научнӑй ӗҫсене пӗр чарӑнса тӑмасӑр туса пыраҫҫӗ. Тарӑн шыва виҫмелли гидрологи лебедкин моторӗ кунӗн-ҫӗрӗн шаккать. Ҫурҫӗрти пӑрлӑ океанӑн тӗрлӗ горизончӗсенчен шыв пробисем илеҫҫӗ.

Хӗллехи уяр ҫанталӑк тӑрать. Апрелӗн 24-мӗшӗнче Мускав вӑхӑчӗпе ирхине 10 сехетре термометр 20 градус сивӗ кӑтартнӑ. Полярниксем вӗҫсе ҫӗкленмелли ҫула тасатма пуҫлаҫҫӗ. Ӑна тӑвас тӗлӗшпе нумай вӑхӑт хушши ӗҫлеме тивет. Пӑрлӑ уй тарӑн юрпа витӗнсе тӑрать. Темиҫе 100 метр тӑршшӗ вырӑна «якатса» тухмалла пулать.

Апрелӗн 25-мӗшӗнче Мускав вӑхӑчӗпе кӑнтӑрла 4 сехетре радист Макаров юлташ Мускава: юлашки сехетсем хушшинче пӑр ҫинчи сывлӑш температури хӑвӑрт сивӗнсе пырать, тесе пӗлтернӗ. Ҫак вӑхӑт тӗлне 28 градус сивӗ пулнӑ.

Аккуратов лагерь ӑҫта вырнаҫса тӑнине тепӗр хут палӑртнӑ. Лагерь координачӗсем — ҫурҫӗр широтин 79 градусӗпе 53 минути, хӗвеланӑҫ долготин 159 градусӗпе 35 минути. Лагерь вырнаҫса тӑракан пӑр талӑкра 5 километр чухлӗ хӑвӑртлӑхпа хӗвелтухӑҫ еннелле юхса пырать, юлашки 36 сехет хушшинче пӗр миля чухлӗ кӑнтӑр еннелле куҫнӑ.

Виҫҫӗмӗш номерлӗ лагерьтен апрелӗн 29—30-мӗшсенче вӗҫсе тухма палӑртаҫҫӗ. (ТАСС).

ВРАНГЕЛЬ УТРАВӖ, апрелӗн 26-мӗш. (ТАСС). Инҫетри широтасем ҫинчи сывлӑш экспедицийӗн пӑр ҫинчи лагерӗнче 30 градуслӑ сивӗ тӑнӑ хыҫҫӑн паян ӑшӑтнӑ: сывлӑшри температура—19 градус сивӗ. Виҫҫӗмӗш номерлӗ пӑр кӑнтӑр хӗвелтухӑҫ еннелле юхса пырать. Лагерь координачӗсем — ҫурҫӗр широтин 79 градусӗпе 53 минути, хӗвеланӑҫ долготин 169 градусӗпе 35 минути.

Экспедици участникӗсем — вунӑ ҫын — пурте пысӑк ӗҫ тӑваҫҫӗ: самолета вӗҫсе ҫӗкленмелли ҫула тасатаҫҫӗ. Ҫав ҫул ҫинчен летчик И. И. Черевичный апрелӗн 29—30-мӗшсенче Врангел утравӗ ҫине вӗҫсе кайма шухӑшлать.

Пӑр ҫинчи аэродрома хатӗрлеҫҫӗ

Инҫетри широтасем ҫинчи сывлӑш экспедицийӗн участникӗсем Майӑн пӗрремӗшне полярниксемпе тата Врангель утравӗ ҫинчи халӑхпа пӗрле кӗтсе илме шухӑшлаҫҫӗ. Виҫҫӗмӗш номерлӗ пӑр ҫинче вӗҫсе ҫӗкленме хатӗрленес тӗлӗшпе хӗрӳллӗ ӗҫ пырать. Апрелӗн 26-мӗшӗнче каҫхине пӑр ҫинчи лагерьтен ҫапла пӗлтернӗ:

— Паян коллективлӑ вӑй-халпа тӑрӑшса, пӑр ҫинчи аэродромра гектарӑн тӑватӑ пайӗнчен виҫӗ пайӗ чухлӗ лаптӑк ҫинчи юра хырса тасатрӑмӑр. Ӗҫрен шап-шурӑ тумтирсемпе таварӑнтӑмӑр: вӗсем йӑлтах пасарса ларчӗҫ. Ирхине хӗвел ҫутатса тӑчӗ, унтан йӗритаврӑшпех тӗтре хупӑрласа илчӗ.

Экспедицири научнӑй работниксем тарӑн шыва иккӗмӗш хут сӑнаса пӑхас тӗлӗшпе гидрологиллӗ ӗҫсем туса ирттерме пуҫлаҫҫӗ. Лагерьти пурнӑҫ, халиччеиххи пекех, хӗрӳллӗ ӗҫре иртет. Пурте сывӑ. Лагерӗн ҫӗнӗ координачӗсене палӑртма тӗтре чӑрмантарать. Кӗске электромагнит хумӗсем кайманнине пула эпир Мускавпа, ҫавӑн пекех «СССР Н-169» самолет радиостанцийӗн калаҫӑвӗсемпе питех те интересленекен радиолюбительсемпе хамӑр хушӑра тӳррӗмех ҫыхӑну тытма пултараймастпӑр. Лагерь Челюскин мысӗпе Шмидт мысӗ ҫинчи полярти радиостанцисемпе кирек-хӑш вӑхӑтра та радио тӑрӑх шанчӑклӑ ҫыхӑну тытса тӑрать.

—Радиотелеграф ключӗпе ӗҫлеме сивӗ, — тесе пӗлтерет экспедици радисчӗ Макаров юлташ. — Ҫавӑнпа та чее сооружени тума — ключ ҫывӑхне ҫунакан примус ҫакса хума тиврӗ...

Апрелӗн 27-мӗшӗнче каҫхине 5 сехетре Макаров юлташ ҫапла пӗлтернӗ:

— Лагерьте хӗрӳллӗ ӗҫ вӗресе тӑрать, аэродрома хатӗрлесе ҫитеретпӗр. Пӑр ҫинчи площадкӑн темиҫе пин тӑваткӑл метрне юртан хырса тасатнӑ та ӗнтӗ. Кӗтмен ҫӗртенех ҫӑра тӗтре килсе тухни те вӗҫсе хӑпармалли ҫула хырса тасатас ӗҫе чарса лартмалла пулчӗ. Научнӑй ӗҫсем вӗҫленсе килеҫҫӗ. Апрелӗн 29-мӗшӗнче вӗҫсе хӑпарма шухӑшлатпӑр. Пурте йӗркеллӗ.

Апрелӗн 27-мӗш. (ТАСС).

* * *

Япони Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Министрӗ г. Иосуке Мацуока И. В. Сталин юлташ патне янӑ телеграмма

Унӑн Превосходительствине г. Сталина

МУСКАВ, КРЕМЛЬ

Японипе Совет Союзӗ хушшинче нейтралитет ҫинчен тунӑ Пакта ҫак числара ратификациленӗ май, Эсир Пакт тӑвас ӗҫре нумай пулӑшу панӑшӑн эпӗ Сирӗн Превосходительствӑна хам пӗтӗм чӗререн сывлӑх сунса саламлани тата тарӑннӑн тав туни ҫинчен каласшӑн. Эпӗ иккӗленместӗп тата шанса тӑратӑп, Сирӗн Превосходительство пулӑшу панипе Японипе Совет Союзӗ хушшинчи отношенисем татах та ытларах ҫирӗпленӗҫ. Пакта ратификацилениnе усӑ курса, татах тепӗр хут калатӑп: эпир дипломатиллӗ условноҫсемсӗр, тӳррӗн те уҫҫӑн ирттернӗ калаҫусем хыҫҫӑн, блицкриг туни, ҫавӑн пекех тата эпир, Пакта алӑ пусса ҫирӗплетнӗ хыҫҫӑн, туслӑ та ирӗклӗ обстановкӑра пӗрпӗрне ырӑ сунни манӑн асӑмра чи ырӑ асаилӳ пулса юлӗ.

МАЦУОКА.

1941 ҫулти апрелӗн 25-мӗш.
Токио.

Япони Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Министрӗ г. Иосуке Мацуока СССР Совнаркомӗн Председателӗ тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ патне янӑ телеграмма

Унӑн Превосходительствине Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председательне тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарне г. Молотова

МУСКАВ, КРЕМЛЬ

Японипе Совет Союзӗ хушшинче нейтралитет ҫинчен тунӑ Пакта ҫак числара ратификациленӗ тата вӑл вӑя кӗнӗ май, эпӗ Сирӗн Превосходительствӑна пӗтӗм чунтан сывлӑх сунса саламлатӑп тата ҫакӑнпа пӗрлех Эсир вӑй хурса тӑрӑшнӑшӑн Сире тарӑннӑн тав тӑватӑп. Хам нумай ҫулсем хушши тытса пыракан девиза —хамӑн сӑмаха вӗҫне ҫитиех пурнӑҫа кӗртсе пырасси ҫинчен калакан девиза эпӗ татах тепӗр хут тупа туса ҫирӗплететӗп. Эсир Японипе Совет Союзӗ хушшинчи отношенисене малалла лайӑхлатса пырас тӗлӗшпе Хӑварӑн вӑй-хала хурса тӑрӑшасси ҫине эпӗ шанса тӑратӑп. Ҫакӑнпа усӑ курса, эпӗ татах тепӗр хут калатӑп: Сирӗнпе пӗтӗм чӗререн уҫҫӑн ирттернӗ калаҫусемпе тата, ҫагла майпа, Сирӗнпе куҫа-куҫӑн курнӑҫса паллашнипе эпӗ питех те телейлӗ. Пакта алӑ пусса ҫирӗплетнӗ хыҫҫӑн г-н Сталин тавра пулса тӑнӑ ҫав хаваслӑ атмосфера манӑн асӑмра нумай вӑхӑтлӑха чи ырӑ асаилӳсенчен пӗри пулса юлӗ.

МАЦУОКА.

1941 ҫулти апрелӗн 25-мӗш.
Токио.

В. М. Молотовпа И. В. Сталин юлташсем Япони Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Министрӗ г. Иосуке Мацуока патне янӑ телеграмма

Унӑн Превосходительствине Япони Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Министрне г. Мацуокӑна.

Совет Союзӗпе Япони хушшинче нейтралитет ҫинчен тунӑ Пакта ратификациленӗ тата вӑл вӑя кӗнӗ май Эсир сывлӑх сунса саламланӑшӑн чӗререн тав тӑватпӑр. Ҫакна ҫирӗппӗн шанса тӑни ҫинчен калатпӑр: нейтралитет ҫинчен тунӑ, халӗ вӑя кӗнӗ Пакт Совет Союзӗпе Япони хушшинчи отношенисене малалла лайӑхлатса пымалли никӗс пулса тӑрӗ, вӗсем аталанса пынине пирӗн ҫӗршывсенчи халӑхсем кӑмӑллӑ пулса кӗтсе илӗҫ.

Пирӗн калаҫусем ҫинчен тата пӗрпӗрне ӑнланса илни ҫинчен эпир яланах кӑмӑллӑ пулса аса илӗпӗр.

Совет Союзӗпе Япони хушшинче нейтралитет ҫинчен тунӑ Пакта ратификациленӗ тата вӑл вӑя кӗнӗ май чи лайӑх сывлӑх сунса саламланине тата эпир Сире тарӑннӑн хисеплени ҫинчен шантарса каланине йышӑнсамӑр, господин Министр.

В. МОЛОТОВ.
И. СТАЛИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти апрелӗн 26-мӗш.

В. И. Чапаев музейӗ

Апрелӗн 27-мӗшӗнче Хӗвеланӑҫ-Казахстан облаҫӗнчи Чапаево ялӗнче В. И. Чапаев музейӗ уҫӑлнӑ. Музей 1919 ҫулта 25-мӗш дивизи штабӗ вырнаҫса тӑнӑ ҫуртра пулать. Ҫак ҫурт Урал ҫыранӗнче, халӑх геройӗ вилнӗ ҫӗртен инҫех мар вырӑнта тӑрать. Ҫӗнӗ музейре Чапаевӑн легендарлӑ дивизийӗ иртсе пынӑ ҫула кӑтартса паракан ҫырусене, приказсене, телеграммӑсене, фотографисене пухнӑ.

Ҫӗмӗрлери предприятисем Май уявӗ умӗн

„Большевик" завод апрельри плана тултарчӗ

ҪӖМӖРЛЕ, апрелӗн 28-мӗш. (**Телефон тӑрӑх**). Ӗнер «Большевик» завод апрель уйӑхӗнче производствӑллӑ программӑна хисеп енчен те, пахалӑх тӗлӗшӗнчен те пӗтӗмпех тултарчӗ.

Завод коллективӗ Май уявӗ тӗлне планран ирттерсе 58 тонна экстракт, урӑхла каласан, планран ирттерсе 135 пин тенкӗлӗх продукци туса кӑларать. Завод апрелӗн пирвайхи кунӗнчен тытӑнсах талӑклӑх ҫирӗп график тӑрӑх ӗҫлесе пычӗ. Нихӑш кун та графика пӑсман, ӑна ытлашшипех тултарса пынӑ.

Стахановецсен йышӗ чылай ӳсрӗ. Апрелӗн 30-мӗшӗнче Май уявӗ ячӗпе заводри клубра савӑнӑҫлӑ лару пулать. Кунта чи лайӑх стахановецсене, пӗтӗмпе 75 ҫынна, премилеҫҫӗ.

Чи лайӑх стахановецсенчен ҫаксене палӑртмалла: Воробьева, Федорова, Семагин, Миронов, Мартынов, Моторин, Брызгалов, Александров, Ширшов, Соколов т. ыт. юлташсем кулленхи нормӑна 120—200 процент тултараҫҫӗ.

И. ШУСТИН.

«Большевик» завод директорӗ

Пирӗн артель тухӑҫлӑ ӗҫлет

Партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцийӗ ячӗпе пуҫланнӑ социализмлӑ ӑмӑрту пирӗн артель ӗҫне чылай лайӑхлатма пулӑшрӗ. Ун чухне кашни цех, бригада чаплӑ куна ҫӗнӗ ҫитӗнӳсем тунипе кӗтсе илес тесе кӗрешрӗ. Калас пулать, вӗсем хӑйсен умне лартнӑ задачӑсене пурнӑҫларӗҫ. Вӑл ӗнтӗ ҫакӑнтан та аван курӑнать: 1-мӗш квартал планне артель коллективӗ 218,7 процент тултарчӗ. Уйрӑмӑнах март уйӑхӗнче большевикла хастарлӑхпа ӗҫленине палӑртмалла. Март уйӑх планне эпир 243,3 процент тултартӑмӑр.

Артель коллективӗ 1-мӗш кварталти ӗҫ итогӗсене пӑхса тухнӑ хыҫҫӑн II-мӗш кварталта тата лайӑхрах ӗҫлеме пулчӗ — апрель уйӑх планне пахалӑхпа хисепӗ енчен те ытлашшипех тултарма обязательство илчӗ. Эпир ку обязательствӑна ытлашшипех пурнӑҫларӑмӑр. Уйрӑмӑнах зеркальнӑйпа столярнӑй тата швейнӑй цехсем паха результатсем кӑтартрӗҫ.

Артельте стахановецсен йышӗ ӳссех пырать. Паянхи куна вӗсен хисепӗ 10 ҫынтан иртрӗ, кунсӑр пуҫне тата ударниксем те сахал мар. Халӗ артельте нормӑна тултарайманнисем пӗтӗмпе те 5 ҫын кӑна. Титанов, Шикин, Мартынова, Чижинкова, Малясова нормӑсене 120—200 процент тултараҫҫӗ, пысӑк пахалӑхлӑ продукци туса кӑлараҫҫӗ.

Пирӗн артель ӗҫҫыннисене куллен кирлӗ таварсем туса кӑларать. Кӑҫал пирӗн тата тепӗр производство — фанерӑран кӗреҫесем тӑвакан цех ӗҫлеме пуҫламалла. Анчах ӑна ку таринччен ӗҫе яман-ха. Ҫитес вӑхӑтра ӑна та тума пуҫлатпӑр.

Пирӗн задача — тунӑ ҫитӗнӳсене ҫирӗплетсе тата пысӑкрах ӳсӗмсем тӑвасси. Ҫавна малашне те пурнӑҫласах пыратпӑр.

А. СУЛИМОВ.

Ҫӗмӗрлери «Партизан» артель председателӗ.

Уйӑх планне срокчен тултарнӑ

ҪӖМӖРЛЕ. (**«Чӑваш Коммуни» корр.**). «Труженик» заводри хӑма ҫуракан цех (начальникӗ Востричкин юлташ) 1-мӗш кварталта тунӑ ҫитӗнӳсене ҫирӗплетсе, апрель уйӑхӗнче тата паха результатсем кӑтартса ӗҫлерӗ. Цех коллективӗ, уйӑх планне апрелӗн 25-мӗш тӗлне 152,6 процент тултарса, заводра чи малти рете тухрӗ.

Май уявӗ умӗнхи ӑмӑртура каткапичке тата стружка тӑвакан цехсем те пысӑк ҫитӗнӳсем турӗҫ. Вӗсем апрель уйӑх планне пиллӗк кун малтан тултарчӗҫ. Катка-пичке цехӗ 25-мӗшнех плана 111 процент тултарнӑ.

Ӗҫ тухӑҫлӑхне хӑпартас тӗлӗшпе уйрӑм стахановецсемпе стахановкӑсем тата сменӑсем паха тӗслӗхсем кӑтартаҫҫӗ. Сӑмахран, стружка тӑвакан цехах илсе кӑтартма пулать. Кунта Яковлевпа Ширманов юлташсен сменисенче нормӑна тултарайманнисем ҫук. Паллӑ стахановка Волкова юлташ куллен 1200—1400 килограмм стружка туса хӑйӗн нормине икшер хут ирттерсе тултарать. Константинова, Поломордвинова, Содоронова, Митрофанова юлташсем те нормӑсене яланах ирттерсе тултараҫҫӗ.

Май уявӗ умӗнхи ӑмӑртура тунӑ ҫитӗнӳсене ҫирӗплетсе, цех коллективӗсен татах та тухӑҫлӑрах ӗҫлеме тӑрӑшмалла. Кайра пыракансен малтисенчен пример илмелле.

Типӗтнӗ вобла

Иртнӗ ҫулхи ҫуркунне Астрахань 140 пин пӑт типӗтнӗ вобла панӑ пулсан, кӑҫалхи ҫул вӑл ҫӗршыва 210 пин пӑт типӗтнӗ вобла парать. Кӑҫалхи ҫул воблӑна ир тытаҫҫӗ, ҫавӑнпа та унӑн пахалӑхӗ уйрӑмах пысӑк. Хальхи вӑхӑтра 100 пин пӑт воблӑна тӑварлама хунӑ та ӗнтӗ.

КОНСУЛЬТАЦИ

ССР Союзĕн экономикăллă тĕп задачи çинчен

Пирĕн çĕршыври мĕнпур ĕççыннисем хальхи вăхăтра ССР Союзĕн экономикăллă тĕп задачине, партин XVIII съезчĕ кăларса тăратнă задачăна, пурнăçа кĕртессишĕн тăрăшса ĕçлеççĕ. Ку задача — Европăри ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсене тата Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсене экономика тĕлĕшпе те хуса çитсе иртсе каясси пулать, — çак задачăна ĕнтĕ пирĕн çитес çывăх вăхăтрах—10—15 çул хушшинче—пурнăçа кĕртмелле.

Совет Союзĕн экономикăллă тĕп задачине пурнăçа кĕртесси—хамăрăн промышленноçпа ялхуçалăхне малалла хăватлăн аталантарасси, продукци кашни çын пуçне Европăри вăйлăрах аталаннă капитализмлă çĕршывсенче тата Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче туса кăларнинчен нумайрах пулмалла тăвасси пулать. Ку вăл, çапла ĕнтĕ, пирĕн çĕршывра потреблени япалисем ытлăн-çитлĕнех пулмалла тăвассине пĕлтерет, унчухне вара эпир коммунизмăн пĕрремĕш фазинчен унăн иккĕмĕш фазине—социализмран коммунизм патне—куçма май илĕпĕр.

Политика тĕлĕшĕнчен эпир, политикăллă çĕнĕ строй—совет стройĕ—туса хунипе, 1917 çулти октябрьтех капитализмлă çĕршывсенчен иртсе кайрăмăр. Анчах эпир экономика тĕлĕшĕнчен вĕсенчен нумай кайра пулнă тата халĕ те кайра-ха, мĕншĕн тесен иртнĕ вăхăтра пирĕн çĕршыв пит кая юлнăскер пулнă. Империализмлă пĕрремĕш вăрçă пулаччанхи вăхăтра патша Российĕнче промышленность таварĕсем кашни çын пуçне 78 тенкĕлĕх кăна туса кăларнă. Ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсене илсессĕн, унта вара çав вăхăтрах кашни çын пуçне промышленность таварĕсем Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче—1.670 тенкĕлĕх, Англире—1.105 тенкĕлĕх, Германире—1.055 тенкĕлĕх туса кăларнă.

Пирĕн çĕршывăн экономики ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсен экономикинчен çавăн пек ытла нумай кая юлнине çĕнтерсе пыма Совет Союзĕнчи ĕççыннисен мĕнпур вăя хурса ĕçлемелле пулчĕ. Çапла вара, совет çĕршывĕ, коммунистсен партийĕ ертсе пынипе, промышленноçпа ялхуçалăхне, империализм вăрçи тата граждăн вăрçи вăхăтĕнче юхăннăскерсене, кĕске вăхăтрах ура çине тăратрĕ. Çĕршывăн хуçалăхне ура çине тăратнă хыççăн, парти пирĕн умма техника-экономика тĕлĕшĕнчен капитализмлă çĕршывсене хуса çитсе иртсе каяс задачăна лартрĕ.

Сталинла пятилеткăсен çулĕсенче эпир çак задачăна та пурнăçа кĕртрĕмĕр. Промышленноçри тата ялхуçалăхĕнчи техника виçи тĕлĕшĕнчен эпир капитализмлă кирек хăш çĕршывран та малта тăратпăр, хăйĕн аталанăвĕн хăвăртлăхĕсем тĕлĕшпе ССР Союзĕн промышленноçĕ тĕнчере пĕрремĕш вырăнта тăрать.

Совет Союзĕ 1937 çулта промышленноçăн пĕтĕм продукцийĕн 80 процентне çĕнĕ, пĕрремĕш тата иккĕмĕш пятилеткăсенче туса лартнă е тĕпренех реконструкциленĕ предприятисенчен илнĕ. Çак вăхăт хушшинче (пĕрремĕш тата иккĕмĕш пятилеткăсенче) ССР Союзĕнче кашни çын пуçне промышленность продукци туса кăларни, 1914 çултипе танлаштарсан, 7 хут ӳснĕ. Çав вăхăтрах кашни çын пуçне продукци туса кăларнийĕ Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче 16 процент, Германире 6,6 процент кăна ӳснĕ, Англире вара продукци 1913 çултинчен те сахалрах туса кăларнă.

Партин XVIII конференцийĕнче Вознесенский юлташ ССР Союзĕнче производство виçи юлашки çулсем хушшинче мĕнле ӳссе пынине кăтартакан паллă цифрăсем илсе кăтартрĕ. Производствăн 1929 çулти виçине 100 тесе шутласассăн, 1940 çулта вара, Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчипе танлаштарсан, çакăн пек пулать: Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче—111 процент, ССР Союзĕнче—535 процент.

Ку вăл çакна пĕлтерет: Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсем, тĕнчери чи малта пыракан капитализмлă çĕршыв, юлашки 10 çул хушшинче хăйĕн производствине 11 процент кăна ӳстернĕ. Çав вăхăт хушшинчех ССР Союзĕнче социализмлă промышленность пысăк хăвăртлăхпа ӳссе пынипе эпир çакăн пек çитĕнӳ турăмăр: 1929 çулта ССР Союзĕ электроэнерги, чугун тата хурçă туса кăларас тĕлĕшрен Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчен 20—25 хут кая юлнă пулсан, хальхи вăхăтра ĕнтĕ вĕсенчен çак тĕлĕшпе кая юлни 3—4 хутран ытла мар.

Çапла ĕнтĕ, пирĕн çĕршывăн экономики капитализмлă чи пысăк çĕршывсен экономикинчен кая юлнин хушши сахаллансах пырать. Анчах, иртнĕ вăхăтра пирĕн çĕршыв экономика тĕлĕшĕнчен пит нумай кая юлнă çĕршыв пулнă пирки, ССР Союзĕ кашни çын пуçне мĕн чухлĕ продукци туса кăларасси енĕпе халĕ те экономика тĕлĕшĕнчен ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсенчен кайра-ха. Иртнĕ вăхăтра пирĕн çĕршыв, Ленин калашле, çур ĕмĕр (50 çул) таран кая юлнă çĕршыв пулнă! Халĕ ĕнтĕ ССР Союзĕн промышленноçĕ кирек хăш капитализмлă çĕршывăн промышленноçĕнчен те хăвăртрах аталанса пырать, пирĕн экономика вĕсен—экономика тĕлĕшĕнчен ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсен — экономикинчен кая юлнин хушши сахаллансах пырать, — çакă пире кашни çын пуçне промышленность продукци туса кăларас енĕпе, çывăхри 10—15 çул хушшинче, Сталин юлташ кăтартса панă срокра, капитализмлă чи пысăк çĕршывсене хуса çитме тата иртсе кайма май парать.

Çакăн пек çитĕнӳсем тунă хыççăн, **«...ССР Союзĕ виççĕмĕш пилĕкçуллăхра аталанăвăн çĕнĕ тапхăрне, классăр социализмлă обществăна туса çитерес тата социализмран коммунизм патне майĕпен куçса пырас тапхăра кĕчĕ...»** (ВКП(б) XVIII съезчĕ Молотов юлташ доклачĕ тăрăх йышăннă резолюцирен). Коммунизм патне çитме обществăн производителлĕ вăйĕсем вăйлăн аталанни кирлĕ. Çĕршывра пур тĕрлĕ продуктсем те ытлăн-çитлĕнех пулсан тин коммунистла принципа: «кашнинчен — унăн пултарулăхне кура, кашнине — кирлĕ таран», тесе калакан принципа пурнăçа кĕртме май килет. Продуктсем çĕршывра ытлăн-çитлĕнех пулччĕр тесен, экономика тĕлĕшĕнчен—кашни çын пуçне промышленность продукци туса кăларас тĕлĕшрен—капитализмлă чи пысăк çĕршывсенчен иртсе каймалла.

Çапла ĕнтĕ эпир социализмлă çĕршыв тата капитализм хушшинче пыракан экономикăллă ăмăртун виççĕмĕш этапне кĕтĕмĕр. Хуçалăха ура çине тăратнă тапхăрта пирĕн аталану «кам кама» тенĕ ленинла формула тăрăх пулса пынă. Реконструкци тапхăрĕнче техника-экономика тĕлĕшĕнчен, промышленность производствин пысăккăшĕ тĕлĕшĕнчен капитализмлă çĕршывсене çитсе иртсе каяс задача тăнă. Хальхи тапхăрта ĕнтĕ пирĕн умра кашни çын пуçне промышленнность продукци туса кăларас тĕлĕшрен капитализмлă çĕршывсене çитсе иртсе каяс задача тăрать. Çак экономикăллă ăмăртун пирвайхи икĕ этапĕнче эпир çĕнтертĕмĕр. Экономика фронтĕнчи ăмăртун виççĕмĕш этапĕнче те эпир капитализма çĕнтеретпĕрех.

Кашни çын пуçне промышленность продукци туса кăларас тĕлĕшрен капитализмлă çĕршывсем нумайĕшĕ пирĕнтен пайтах кая юлчĕç. Пирĕн сăмах капитализмлă пур çĕршывсене те мар, экономика тĕлĕшĕнчен малта тăракан капитализмлă çĕршывсене — Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсем, Германи, Англи пек çĕршывсене—çитсе иртсе каясси çинчен пырать.

Продуктсем çĕршывра ытлăн-çитлĕнех пулмалăх туса кăларассине илес пулсан, ку вăл капитализмлă çĕршывсенче те пулма пултарать. Сăмахран, Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче автомобильсем нумай туса кăлараççĕ, унта автомобильсем Америкăри пĕтĕм халăха труках автомобильсем çине лартмалăх та пур. Унта, вăтамран илсе шутласан, кашни çемьене пĕр автомобиль тивет. Анчах класлă обществăра, капитализм чухне, продуктсем ытлăн-çитлĕнех пулнипе пуянсем кăна усă кураççĕ. Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчех пуян çынсен темиçешер автомобиль пур, вĕсен арăмĕсем мĕн тĕслĕ кĕпе тăхăнаççĕ—çавăн тĕслĕ сăрланă автомобильпе çӳреççĕ, çав вăхăтрах Америкăри ĕç тупаймасăр пурăнакансен хăйсене çиме те, çемьисене тăрантма та укçа çук. Çавăн пек ĕнтĕ капитализмлă обществăра: пуянсем, эксплоататорсем — ыркурса пурăнаççĕ, ĕççыннисем çуклăхпа, выçлăхпа асап кураççĕ. Классăр социализмлă обществăра кăна продуктсем ытлăн-çитлĕнех пулнипе пĕтĕм халăх, обществăн пур членĕсем те усă курма пултараççĕ.

Эпир экономика тĕлĕшĕнчен капитализмлă çĕршывсене хуса çитнипех чарăнса тăмасăр, вĕсенчен иртсе каяс задача лартатпăр,—çакна та асрах тытас пулать. Ку вăл пирĕн çĕршывра продуктсем тĕнчере урăх ниçта та пулманлах ытлăн-çитлĕн пулмаллине пĕлтерет. Коммунизмлă обществăра пĕр-пĕр япаласем, сăмахран, çимелли продуктсем, кăна мар, этеме пурнăçра мĕн кирли пурте ытлăн-çитлĕн пулмалла. Çакă вăл капитализмлă чи пысăк çĕршывсене экономика тĕлĕшĕнчен çитсе иртсе кайсан тин пулма пултарать.

Паллах ĕнтĕ, экономика тĕлĕшĕнчен капитализмлă çĕршывсене çитсе иртсе каясси—çăмăл задача мар. Çак задачăна çывăхри 10—15 çул хушшинче пурнăçа кĕртме пирĕн çĕршыври мĕнпур ĕççыннисен пĕтĕм вăя хурса ĕçлемелле пулать. Çапах та ку задачăна пирĕн, йывăрлăхсене çĕнтерсе, çывăх вăхăтрах, Сталин юлташ кăтартса панă срокра, пурнăçа кĕртмелле.

Совет Союзĕн экономикăллă тĕп задачине пурнăçа кĕртессине эпир «государствăра кăна мар, тата государствăсен системинче» пурăнни, капитализмлă йĕритавралăх пурри йывăрлатса тăрать, мĕншĕн тесен эпир хамăрăн средствăсен пĕр пайне çĕршывăн оборонине тĕреклетес çĕре хывса пыратпăр. Çав сăлтава пулах, тата уйрăмах империализмăн агрессивлă вăйĕсем ӳссе пынине шута илсе, промышленноçăн чи пысăк вырăн йышăнса тăракан отраçлисенче государствăн пысăк резервисене туса пымалла килет. Кун пек резервсене тума та сахал мар средствăсем кирлĕ.

Анчах совет халăхĕ йывăрлăхсенчен хăрамасть. Вăл хăйĕн малта пыракан отрячĕ тавра, большевиксен партийĕ тавра, пĕтĕççе, çул çинчи мĕнпур йывăрлăхсене çĕнтерсе, малалла шанчăклăн кайса пырать.

ВКП(б) XVIII съезчĕ кăларса тăратнă экономикăллă тĕп задачăна пурнăçа кĕртме, чи малтанах, промышленноçăн пур отраçлисене те тата ялхуçалăхне те техникăпа хĕçпăшаллантарассине чылай малалла ӳстерес пулать. Ку тĕлĕшрен эпир капитализмлă çĕршывсенчен нумай малтарахра тăратпăр Халăх хуçалăхĕнче малта тăракан оборудовани пурри енĕпе пирĕн çĕршыв тĕнчере пĕрремĕш вырăна тухнă. Сăмахран, 1934 çулти перепиç тăрăх, совет çĕршывĕн промышленноçĕнче пилĕк çул талăкран сахалрах ĕçленĕ машинăсен проценчĕ Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсен промышленноçĕнчи вунă çул талăк ĕçленĕ машинсен процентĕнчен нумай ытларах пулнă. 1937 çул пуçланнă тĕле ССР Союзĕнче мартен кăмакисем 368 пулнă пулсан, çав мартен кăмакисенчен 72 кăмакине 1933—1936 çулсенче—тăватă çул хушшинче туса лартнă. Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчи мартен кăмакисене илсен, унта кивĕ мартен кăмакисен проценчĕ ССР Союзĕнчинчен нумай ытларах. Америкăри мартен кăмакисенчен нумайрахăшĕ 1900—1919 çулсенче туса лартнăскерсем.

Пирĕн промышленность кучухнехи малта тăракан оборудованипе хĕçпăшалланни пире çĕнĕ техникăна хăвăртрах ĕçе кĕртсе пыма май парать. Производствăри ĕçсене механизацилес тĕлĕшрен эпир Хĕвеланăç Европăри капитализмлă çĕршывсенчен иртсе кайнă. Ĕçлекен машинăсене электрификацилени коефициенчĕ (электромоторсен мощноçне мĕнпур двигательсен мощноçĕпе танлаштарсан çав коэфициент пулать) пирĕн промышленноçра 1936 çултах Америкăри виçене çитнĕ. Маркс — «экономикăллă эпохăсем производство мĕн туса кăларнине кура мар, мĕнле майпа, мĕнле ĕçхатĕрĕсемпе туса кăларнине кура пĕр-пĕринчен расна пулса тăраççĕ» тесе каланă. Халăх хуçалăхĕ техникăпа хĕçпăшалланни ӳссех пынă май, пирĕн çĕршывра техника экономикăллă çĕнĕ эпохăра кирлĕ çӳллĕшре пулĕ.

Çакна пурнăçа кĕртме пĕтĕм йывăр промышленноçа, уйрăмах машиностроенине пур майсемпе те малалла аталантарса пыни кирлĕ. Çав вăхăтрах тата пирĕн потреблени япалисем туса кăларассине те ӳстерсех пымалла. «Туса кăларнă продукцин кашни çын пуçне тивекен хисепĕ тĕлĕшпе, сăмахран, пусма-тавар, хут, супăнь т. ыт. хăшпĕр таварсем тĕлĕшпе те ССР Союзĕ çаплах кая юлса пырать-ха», (ВКП(б) XVIII съезчĕ Молотов юлташ доклачĕ тăрăх йышăннă резолюцирен). 1937 çула илсен, Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче кашни çын пуçне пусма-таварсем 58 тăваткăл метр тĕртсе кăларнă, ССР Союзĕнче—16 тăваткăл метр. «Капитализм тата коммунизм хушшинчи историллĕ ăмăртура коммунизм татăклăнах çĕнтерессине тăвас тесе, ССР Союзĕн промышленноçĕ туса кăларакан продукци хисепĕ, экономика тĕлĕшпе ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсемпе танлаштарсан, çавăн пек çителĕксĕр пулнине пĕтĕмпех пĕтермелле» (çавăнтах).

Çакăн пекех пирĕн çăмăл промышленноçа та, ялхуçалăхне те ӳстерсех пымалла, вырăнти мĕнпур чĕртаварсемпе усă курса, куллен кирлĕ таварсем, апат-çимĕçсем нумайрах туса кăлармалла. Ялхуçалăхне уйрăмăн илсен, тырпулсен тухăçне, уйрăмах выльăх-чĕрлĕхсем ĕрчетес ĕçе, выльăх-чĕрлĕхсен продуктивлăхне малалла ӳстерсе пырас пулать.

Тата пирĕн производство организацийĕпе технологи процесĕсене те чылай лайăхлатмалла, производствăри дисциплинăна çирĕплетсех пымалла, ĕç тухăçлăхне ӳстермелле. «Ĕç тухăçлăхĕ, юлашки шутран, вăл—çĕнĕ обществăллă строй çĕнтерес çĕрте чи кирли, чи тĕпри пулса тăрать» (Ленин).

Социализмран коммунизм патне майĕпен куçса пырас тапхăрта ĕççыннисене коммунистла воспитани парас ĕç, çынсен—коммунизм строителĕсен — ăстăнĕнче капитализмăн юлашкийĕсене пĕтерес ĕç пысăк вырăнта тăрать. Коммунизм патне куçассине пурнăçа кĕртме, чи малтан, пирĕн çĕршыври ĕççыннисем пурте хăйсен обязанноçĕсене ăнланулла пулса, тӳрĕ кăмăлпа пурнăçа кĕртсе пыни, кая юлакансене малалла туртса пыни, ĕçĕн стахановла меточĕсене хăватлăн сарса пыни кирлĕ.

Эпир коммунизмлă общество тăвас тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлени пĕтĕм тĕнчипе историллĕ вырăн йышăнса тăрать. ССР Союзĕ—тĕнчери мĕнпур çĕршывсенчи пролетариатăн ударлă бригадийĕ. «Пирĕн çакăн пек малалла кайса пырас пулать, пире курса, пĕтĕм тĕнчери рабочи класс: акă вăл, манăн малта пыракан отряд, акă вăл, манăн ударлă бригада, акă вăл, манăн рабочи власть, акă вăл, манăн тăван çĕршыв,—вĕсем хăйсен ĕçне, пирĕн ĕçе тăваççĕ, пулăшар вĕсене—капиталистсене хирĕç тăрса, тĕнчери революци ĕçне хăватлăн вăйлатса ярар, тесе калатăр» (Сталин).

М. КОСТИН.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

Производство ыйтăвĕсемпе ытларах интересленме пуçларăмăр

Партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ прогулсене йăлтах пĕтерме кирлине палăртса хăварчĕ. СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ 1940 çулти июнĕн 26-мĕшĕнче Указ кăларнă хыççăн Çĕмĕрлери «Большевик» заводра ĕç дисциплини нумай çирĕпленчĕ. Прогул тăвакансемпе ĕçрен хăйсен ирĕкĕпе тухса каясси пĕтсе пырать.

Юлашки вăхăтра заводра ĕçлекен чи лайăх стахановецсенчен ертсе пыракан ĕçе 10 çынна уйăрса лартнă, вĕсем хăйсене хушнă ĕçсене пурнăçа лайăх кĕртсе пыраççĕ. Акă, Николаев юлташ хăйне механически цех начальникне лартиччен слесарь пулса ĕçленĕ. Вăл хăйĕн политикăллă пĕлӳлĕхне куллен ӳстерсе пырать, çавăн пекех, вăй çитнĕ таран рабочисем хушшинче массăллă ĕçе туса пырать. Смена мастерĕ пулса ĕçленĕ П. Д. Миронов юлташ пирки те çавнах каламалла. Халĕ вăл производство заведующийĕ пулса ĕçлет. Смена мастерĕ пулса ĕçленĕ вăхăтра кăтартуллă ĕçленĕшĕн ССР Союзĕн Верховный Совечĕн Президиумĕ Миронов юлташа «За трудовое отличие» медальпе наградăланă.

Николаевпа Миронов юлташсем пек примерлă ĕçлекен работниксем заводра сахал мар. Ун пек рабочисен политикăллă тата производствăллă пĕлӳлĕхĕсене ӳстерсе пырас пирки заводри парторганизаци те çине тăрсах ĕçленĕ. Вĕренӳре тата производствăра хăйсен пултарулăхĕсене кăтартса пыракан рабочисене ответлăрах вырăнсене куçарса пынă. Акă, выправщик пулса ĕçленĕ Н. Федоров юлташа, Чăваш АССР Верховный Совечĕн Президиумĕ хисеп грамоти парса премиленĕскерне, халĕ смена мастерĕ пулса ĕçлеме лартнă. Малтанхи вăхăтра Дерябин юлташ машинист пулса ĕçленĕ пулсан, халĕ ăна теплотехник пулса ĕçлеме лартнă.

Заводри парти бюровĕ производство ыйтăвĕсемпе ытларах интересленме тытăнчĕ. Партбюро заседанийĕнче цех начальникĕсен отчечĕсене итлеççĕ, производствăри çитменлĕхсене пĕтерме кирлĕ мероприятисем йышăнаççĕ. Нумаях пулмасть партбюро ларăвĕнче паросиловăй цех заведующин Сидоров юлташăн тата главнăй механик пулса ĕçлекен Насонов юлташ отчечĕсене итленĕ. Сидоровпа Насонов юлташсене хăйсене хушнă ĕçсене пурнăçа кĕртсе пыманшăн тата ĕç çине çиелтен пăхнăшăн, иккĕшне те урăх ĕçе куçарма завод дирекцийĕ умне ыйту лартнă.

Партбюро технически ĕçре ĕçлекен работниксем теори енчен мĕнле ӳссе пынипе те интересленет. Ку тĕлĕшпе чылай ĕçсем туса ирттерме йышăннă. Технически ĕçре ĕçлекен работниксем теори енчен каярах юлса пынине шута илсе, вĕсем хушшинче чылай теориллĕ лекцисем организациленĕ. Çакăн пекех, заводри ертсе пыракансен составне квалификациллĕ кадрсемпе çирĕплетнĕ. Старший химик пулса ĕçлеме Чернаков инженера, директор помощникне Синенко техника уйăрса лартнă.

Халиччен заводри хăшпĕр специалистсене хăйсен ĕçĕпе мар, урăх ĕçсенче усă курнă пулнă. Сăмахран, производствăра смена мастерĕ пулса ĕçленĕ технолог Анчиков юлташ 1939 çултанпах стахановла шкулта медотист пулса ĕçленĕ. Апрелĕн 1-мĕшĕнче çеç Анчиков юлташа хăйĕн специальноçĕпе ĕçлеме лартнă.

Рабочисен квалификацине хăпартса пыма курссем организациленĕ. Кочегар ĕçне вĕренме ятарласа курс уçнă, вăл курсра 14 çынна вĕрентсе кăларнă. Халиччен хĕрарăмсенчен кочегарта пĕр çын та пулман пулсан, халĕ кочегар пулса 2 хĕрарăм ĕçлет. Çавăн пекех стахановла шкулта 37 çын вĕренет, вĕсенчен вĕренме йĕркеллĕ çӳрекенĕсем 66 процент шутланаççĕ. 4 çынна трактористсен курсĕнчен вĕрентсе кăларнă, кусемсĕр пуçне 14 çын техминимум витĕр вĕренсе тухнă.

Заводри инженерла-техникла работниксем обществăллă ĕçе те активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Электроцех начальникĕ Дорофеев юлташ рабочисем хушшинче калаçусем ирттерет, рабочисене производство техникипе паллаштарать. Унăн цехĕнче ĕç дисциплини лайăх йĕркеленĕ. Рабочисем хушшинче прогул тăвакансем çук. Механически цех начальникĕ Николаев юлташ та парти организацийĕпе яланах çирĕп çыхăну тытса ĕçлет. Ĕçри пур çитменлĕхсем çинчен те парти организацине вăхăтра пĕлтерсе, вĕсене çийĕнчех пĕтерме мобилизацилеççĕ.

А. БЕЛЯКОВ.

«Большевик» заводри партбюро секретарĕ.

Парти райкомĕнче ĕçлекен коммунистсем

ÇĔРПУ. Коммунистсем хăйсен политикăллă пĕлĕвне тата производствăллă квалификацине ӳстерес тĕлĕшпе тимлĕн ĕçлеççĕ. Парти историне тата марксизмпа-ленинизмăн уйрăм произведенийĕсене çине тăрса вĕренекенсем практикăллă ĕçре ӳссе пыраççĕ. Пропагандист пулнă В. Фадеев юлташа çар ĕç отделĕн заведующийĕ, технический работник пулнă П. Иванов юлташа райком секретарĕн помощникĕ пулса ĕçлеме çирĕплетнĕ т. ыт. те.

Пухăва килнисем докладчикрен ытларах кĕтнĕччĕ. Анчах та партбюро секретарĕ И. Скворцов юлташ коммунистсене уйрăммăн илсе, вĕсем хăйсене шанса панă ĕçе пурнăçа мĕнле кĕртсе пыни çинчен тĕплĕн калаймарĕ. ВКП(б) райкомĕ çумĕнчи пуçламĕш организацири кашни коммунист мĕнле ĕçлени çинчен пĕлме пулмарĕ. Паллах, çак ыйту докладра тĕп вырăнта тăмалла пулнă.

Пренире тухса калакан юлташсем партбюро ĕçне активлăн сӳтсе-яврĕç, çитменлĕхсене хытă тишкĕрчĕç Чи малтан çамрăк коммунист П. Иванов юлташ сăмах илет.

— Эпир хамăр пуçламĕш организацири коммунистсен пухăвĕсенче сахал мар решенисем йышăннă, анчах та çав решенисем мĕнле пурнăçланнине партбюро çителĕклĕ тĕрĕслемест. Çавна пула вара Осоавиахим пуçламĕш организацийĕн ĕçне лайăхлатас тĕлĕшпе йышăннă решенисем пурнăçа кĕмесĕрех юлчĕç. Решенисене решенишĕн мар, пурнăçа кĕртме йышăнмалла тата коммунистсен сĕнĕвĕсене хисепе илсе ĕçлемелле,—тет вăл.

Оргинструкторски отдел заведующийĕ Антонов юлташ коммунистсен экономикăллă образованине ӳстересси çинчен калать.

— Эпир,—терĕ вăл,—промышленность предприятийĕсенчи, ялхуçалăхĕнчи, суту-илӳпе финанс организацийĕсенчи ĕçсене кирлĕ пек пĕлместпĕр. Паллах, çак ыйтусене пĕлмесен тивĕçлипе ертсе пыма çук Кунтан ĕнтĕ кашни коммунист хăйĕн экономикăллă образованине ӳстерес тĕлĕшпе çине тăрса ĕçлеме кирли тухса тăрать.

Çакăн пекех тата Антонов юлташ парти райкомĕнчи работниксем большевикла пичет ĕçне хутшăнманнине палла тăвать. Чăнах та ВКП(б) Çĕрпӳ райкомĕнчи работниксем районра тата республикăра тухакан хаçатсем çине çырса тăмаççĕ Унтан та ытларах, вĕсем хăйсен организаци çумĕнче тухакан стена хаçачĕн ĕçне те хутшăнмаççĕ Стена хаçачĕ йĕркеллĕ тухса тăмасть.

Пухура Виноградова юлташ çапла каларĕ:

— Докладчик уйрăм коммунистсен ĕçне тивĕçлипе критиклеме хăяймарĕ. Тĕрĕссипе илсен, пирĕн организацире çитменлĕхсем çук мар вĕт-ха. Инструкторсен ĕçне илер. Хăшпĕр инструкторсем колхозсене кайсан çитменлĕхсене регистрацилесе килеççĕ, çитменлĕхсене вырăнтах пĕтерме тăрăшмаççĕ. Сăмахран, инструктор Максимов юлташ Заготзерно конторĕн ĕçне икĕ сехет хушшинче «тĕрĕслесе» тухса доклад çырса панă. Çакă вăл ĕç çине кирлĕ пек пăхни пулать-и-ха?

Парти райкомĕн аппаратĕнче çамрăк коммунистсем чылай ĕçлеççĕ. Пуçламĕш организаци вĕсене воспитани парас ĕçре пулăшса пырас ыйту çине çителĕксĕр çаврăнса пăхнă.

Пуху активлă иртрĕ. Отчетлă доклад тăрăх пренире 18 çын тухса каларĕ.

Т. МАЙОРОВ.

* * *

ЭЛĔК. Апрелĕн 11-мĕшĕнче ВКП(б) Элĕк райкомĕнчи пуçламĕш парторганизацин отчетпа суйлав пухăвĕнче партбюро отчечĕ тăрăх 11 çын тухса каларĕç. Докладчик М. Павлов юлташ парторганизаци ĕçне лайăх енчен сутатса пама хăтланчĕ. Анчах та фактсем партбюро çителĕксĕр ĕçленине кăтартса параççĕ. 1940 çулта парторганизацин пурĕ те 8 пуху кăна пулнă. 1941 çулта 4 уйăх хушшинче те пĕр хутчен кăна пуху туса ирттернĕ. Çапла ĕнтĕ райкомри пуçламĕш парторганизацинче хăйĕнче партиллĕ ĕç начар тăрать. Кунта райком секретарĕ Куралев юлташ енчен пухусем ирттерме чарни те пулнă.

М. Павлов юлташ каланă тăрăх, коммунистсем хăйсен политикăллă пĕлӳне хăпартас тĕлĕшпе лайăх ĕçлеççĕ. Анчах та, коммунистсенчен нумайĕшĕ «ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕн» 1-мĕш сыпăкне кăна вĕренме тытăннă. Парти райкомĕнче ĕçлекен коммунистсем лекцисене çӳремеççĕ. М. Павлов тата Владимиров юлташсем Элĕкри вăтам шкулта заочно вĕренеççĕ, анчах икĕ çул хушшинче те 5-мĕш класа вĕренсе пĕтереймен.

С. САПЕРКИН.

Самокритика—большевизмăн вăйлă хĕçпăшалĕ

Пуçламĕш парторганизацисенчи отчетпа суйлав пухăвĕсем большевикла самокритика анлăн сарăлнипе, партин шалти демократийĕ çирĕпленсе пынипе пулса иртеççĕ. Самокритика — большевизмăн вăйлă хĕçпăшалĕ пулса тăрать, вăл — пĕрмаях малалла кайса пымалли, кадрсене воспитани парса, çирĕплетсе пымалли метод.

Большевиксен партине ытти тĕрлĕ партисенчен уйăрса тăракан уйрăмлăхсенчен пĕри — большевиксем кирек хăçан та хăйсен ĕçĕнчи çитменлĕхсене уçса палăртса пыни, çав çитменлĕхсене пĕртте шеллемесĕр критикленипе çĕнтерсе, малалла кайса пыни пулса тăрать. Самокритика — ленинизм меточĕн тĕп требованийĕсенчен пĕрийĕ. Самокритикăна сарса пыма кирли çинчен Ленин пĕр хут кăна мар кăтартса панă. «Йăнăша уççăн йышăнасси, унăн сăлтавне уçса палăртасси, çав йăнăша çуратса кăларнă обстановкăна анализ тăвасси, йăнăша тӳрлетмелли средствăсене тĕплĕн сӳтсе-явасси — çакă ĕнтĕ чăн-чăн партин паллийĕ, çакă ĕнтĕ вăл хăйĕн обязанноçĕсене пурнăçласа пыни, çакă ĕнтĕ—класа, унтан вара массăна та воспитани пани тата вĕрентни пулса тăрать» (Ленин, т. XXV, стр. 200).

Ленин — Сталин партийĕ хăй пуçланса кайнă кунранах Ленин çапла хушнине пурнăçа кĕртсе пырса, рабочи класпа ĕçхалăх массисене революциллĕ воспитани пама пултарчĕ.

Хамăрăн çитменлĕхсене критиклени пире малалла кайма пулăшнине, кадрсене хăйсен йăнăшĕсене кăтартса парса вĕрентмеллине, критикăпа самокритика партиллĕ ĕçĕн никĕсĕ пулса тăнине парти яланах кăтартса панă, халĕ те кăтартса парать. «Самокритика лозунгĕ вăл хăвăрт иртекен тата хăвăрт улшăнакан япала мар. Самокритика вăл, пĕтĕмĕшпе илсе каласан, партипе рабочи класăн кадрĕсене революциллĕ аталану шухăшĕпе воспитани памалли хăйне евĕрлĕ метод, большевикла метод пулса тăрать. Марксах ĕнтĕ, самокритика — пролетариллĕ революцие çирĕплетмелли метод, тенĕ. Пирĕн партири самокритикăна илсен, самокритика вăл — большевизм, рабочисен движенин хăйне уйрăм революциллĕ теченийĕ пулса, пирĕн çĕршывра пуçланса кайсанах, унăн малтанхи кунĕсенченех пуçланнă» (Сталин. Против опошления лозунга самокритики. «Правда». 1928ç. июнĕн 26-мĕш).

Большевиксен партийĕ ĕçри йăнăшсене пĕр хĕрхенмесĕр критиклесе, çитменлĕхсене хăвăрттăн пĕтерсе, çĕнĕрен те çĕнĕрен çĕнтерӳсем туса пырать. Парти ĕçĕнчи уйрăм тапхăрсене илсе пăхсан, ку вăл уйрăмах уççăн курăнать

Пирвайхи пятилетка задачисене пурнăçлама тытăнсан, пирĕн парти пысăк йывăрлăхсемпе тĕл пулчĕ: кулаксем государствăна тырă парассине хирĕç тăнă, вредительство пулнă (Шахтински ĕç), троцкистла-бухаринла предательсем хăйсен ирсĕр ĕçĕсене туса пынă. Çав йывăрлăхсемпе кĕрешме, пятилетка задачисене пурнăçа кĕртме парти пĕтĕм ĕçхалăхне ура çине тăратрĕ. Самокритика хальхи вăхăтра тĕп лозунг пулса тăрать, тесе кăтартса пачĕ ун чухне Сталин юлташ. Çавăн пекех Сталин юлташ 1930 çулта та, 1933 çулта та, унтан кайран та самокритикăна анлăн сарса пыма кирли çине кăтартса пачĕ, халĕ те пĕрмаях кăтартса парать.

1930 çулта Сталин юлташ «Çитĕнӳсем пирки пуççаврăнни» ятлă статья çырса кăларать. Унта вăл колхоз строительстви ирĕклĕ майпа пулса пымаллине маннă çынсен, административлă хистев çулĕ çине тăнă юлташсен йăнăшĕсене хытă критикленĕ. «Тĕп ĕç кунта, — тесе каланă Сталин юлташ «Колхозник юлташсене панă ответра», — хамăрăн йăнăшсене йышăнма хăраманнинче тата вĕсене кĕске вăхăтрах пĕтерме хамăрта вăй тупассинче пулса тăрать. Нумаях пулмасть ĕçсем ăнăçлă пулса пынипе хытă савăннă хыççăн хамăрăн йăнăшсене йышăнма хăрани, самокритикăран хăрани, йăнăшсене хăвăрт тата татăклăн юсама тăрăшманни — çакăнта ĕнтĕ чи пысăк йывăрлăх» («Ленинизм ыйтăвĕсем», чăвашла изд., стр 302). Колхоз строительствинче пулнă йăнăшсене парти вăхăтра тӳрлетрĕ, колхоз движенийĕ çĕнтерчĕ, — çакна эпир Сталин юлташ кăтартса пани тăрăх ĕçлесе пурнăçа кĕртрĕмĕр.

ВКП(б) Центральный Комитечĕн 1933 çулти январьте пулнă пленумĕнче «Ялта ĕçлесси çинчен» сăмах тухса каласа Сталин юлташ партин ялти ĕçĕнчи çитменлĕхсене хытă критиклерĕ. Пленум çав çитменлĕхсене пĕтерессе çинчен решени йышăнчĕ. Пирĕн партин ялти организацийĕсем çак кăтарту тăрăх ĕçлесе пырса, ялти политикăллă ĕçĕн вăйсăрлăхне пĕтерчĕç, кулаксен саботажĕпе сăтăрлăхне пĕтерсе хучĕç.

Сталин юлташ ВКП(б) Центральный Комитечĕн 1937 çулти февраль-март уйăхĕсенче пулса иртнĕ пленумĕнче «Партиллĕ ĕçĕн çитменлĕхĕсем çинчен, троцкистла тата ытти икĕпитлисене пĕтерес ĕçсем çинчен» тунă доклад большевикла критикăн чаплă тĕслĕхĕ пулса тăрать. Унăн çак доклачĕ партие политикăллă сисĕмлĕхе çӳле хăпартма, большевизма вĕренсе алла илме мобилизацилерĕ.

«ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕ» большевиксен партийĕ паттăрăн утса тухнă çула итог туса, çапла кăтартса парать:

«Парти критикăпа самокритикăран хăрамасть пулсан, хăйĕн ĕçĕнчи йăнăшсемпе çитменлĕхсене шăлса лартмасть пулсан, вăл кадрсене парти ĕçĕнчи йăнăшсем тăрăх вĕрентет тата воспитани парать пулсан, вăл хăйĕн йăнăшĕсене вăхăтра тӳрлетме пĕлет пулсан, вăл вара никам çĕнтерейми парти пулать» (ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕ», чăвашла изд. стр. 140).

Çапла ĕнтĕ самокритика руководствăн большевикла меточĕсемпе, кадрсене большевикла воспитани парассипе уйăрăлми çыхăнса тăрать. Çĕршыври ĕçсене ертсе пыма массăна вĕрентмелле кăна мар, массăран та вĕренес пулать, тесе Ленинпа Сталин пĕр хут çеç мар кăтартса панă. Ĕçхалăх массисен кунран-кун, çулран-çул пухăнса пыракан опычĕ руководствăшăн питĕ хаклă. Ыйтусене тĕрĕс татса парас тесен, руководителĕн опытне кăна илсе вывод туни сахал, массăсен опытне те шута илес пулать. Парти социализмшăн кĕрешес ĕçе яланах миллионлă массăсен опытне мобилизациленĕ, çитменлĕхсене тӳрлетес ĕçре унпа усă курма тăрăшнă.

«Строительство опычĕ руководительсен кăна пур тесе шухăшлани йăнăш пулнă пулĕччĕ, — кăтартса панă Сталин юлташ. — Ку тĕрĕс мар, юлташсем. Пирĕн промышленноçа тăвакан рабочисен миллионшар масси строительствăра кунран кун питĕ пысăк опыт пухать, вăл пирĕншĕн руководительсен опытĕнчен пĕртте кая мар. Çак миллионлă массăсен опычĕ ахаль ан çухалтăр тесен, вăл опыта хисепе илсе, пурнăçа кĕртсе пымалла пултăр тесен, сăмах майăн каласан, масса аялтан критиклени, аялтан контроллени кирлĕ пире».

Массăсем контроллесе тăни вăл чĕртса ярать, çынсен пултарулăхне аталантарать, халăх массисем хушшинче нумай талантсене палăртать, ĕçлĕ çынсен ĕçхалăх масси умĕнчи ответлăхне çĕклет. Аялтан критиклени масса сисĕмлĕхне чĕртет, вĕсен активлăхне, пултарулăхне хăпартать. Большевикла самокритика — масса хушшинчен килекен сигналсем çине сисĕмлĕн пăхассине пĕлтерет.

Самокритика демократипе, парти ретĕнчи дисциплинăпа таччăн çыхăнса тăрать «Парти политикин ыйтăвĕсене уйрăм организацисенче е пĕтĕм партире ирĕклĕн тата ĕçлĕхлĕ сӳтсе-явасси. — тенĕ ВКП(б) Уставĕнче, — партин кашни членĕн прави, парти ăшĕнчи демократирен тухса тăракан никам туртса илейми прави пулса тăрать Партин шалти демократи никĕсĕ çинче çеç большевикла самокртикăна аталантарма тата парти дисциплинине çирĕплетме пулать, вăл дисциплина механически мар, ăнлануллă пулмалла».

Большевикла критикăна тĕрĕс мар критикăран уйăрса илме те пĕлес пулать. Хăшпĕрисем çитменлĕхсене палăртса, вĕсене пĕтермелли майсене кăтартса парас вырăнне, уйрăм çитменлĕхсене юриех ӳстерсе, хура сăрпа сăрласа кăтартма, тĕрĕс мар выводсем тума тăрăшнисем те пулаççĕ. Ун пек суя критика парти организацисене усă мар, сиен кăна кӳме пултарать.

Большевикла самокритика çитменлĕхсене палăртмалла, вĕсене пĕтермелли меслетсене кăтартса памалла. Хальхи вăхăтра пуçламĕш парторганизацисенче пулса иртекен отчетпа суйлав пухăвĕсенче усă, принциплă критикăна сарса яни партиллĕ ĕçри çитменлĕхсене пĕтермелле. Самокритикăна аталантарса пыни ВКП(б) XVIII съезчĕ тата XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене пурнăçа кĕртме партиллĕ массăн активлăхне тата ытларах мобилизацилеме пулăшĕ.

М. АНДРЕЕВ.

Колхозсенче пахча-ҫимӗҫ ӗрчетес ӗҫ

КАНАШ. Пӗр тӑват-пилӗк ҫул каярах районри колхозсенче пахча-ҫимӗҫсем лартса тӑвас ӗҫе хисеплесех каймасчӗҫ. Халӗ ку ӗҫ ҫине пачах урӑхла пӑхаҫҫӗ. Пахча-ҫимӗҫсенчен тупӑш илесси ҫулсеренех ӳссе пырать. Ӑна ҫак тӗслӗхсем аван ҫирӗплетсе параҫҫӗ. Ҫӗнӗ Ачча колхозӗн пахча-ҫимӗҫ бригадин бригадирӗ Андрей Трофимов 1937 ҫултанпа ӗҫлет. Малтанхи ҫул 5 гектар пахча-ҫимӗҫ лартса 12 пин тенкӗлӗх тупӑш илчӗ. Тепӗр ҫулта, ҫав вырӑнтах пахча-ҫимӗҫ ӳстерсе, колхоза 19 пин тенкӗлӗх тупӑш пачӗ. 1939 ҫулта 5 гектар ҫинчех 52 пин тенкӗ тупӑш илнӗ, 1940 ҫулта, 10 гектар пахча-ҫимӗҫ лартса, 100 пин тенкӗ тупӑш тунӑ.

Базарлӑ Ачча колхозӗн пахчапа сад ӗҫ бригадирӗн Николай Степанов юлташӑн опычӗ те ҫавӑн пекех. Вӑл ҫак ӗҫре сакӑр ҫул ӗҫлет. Колхозра пӗрле апатланас ӗҫе йӗркелеме вӑл 4 тонна купӑста, 2 тонна хӑяр тӑварласа хӑварнӑ.

Районра пахча-ҫимӗҫ культурисене лартакан ҫӗр лаптӑкӗ кашни ҫулах ӳссе пырать. 1938 ҫулта колхозсем пахча-ҫимӗҫ 120 гектар, 1939 ҫулта—160 гектар, 1940 ҫулта 207 гектар лартнӑ пулнӑ. 1941 ҫулта пахча-ҫимӗҫсем лартма 247 гектар уйӑрнӑ. Вӑл шутран арбуз 10 гектар ҫинче туса илмелле.

Пахча-ҫимӗҫ тухӑҫӗ те нумай ӳсрӗ. 1938 ҫулта тӗрлӗ пахча-ҫимӗҫсем 6 гектартан вӑтам шутпа 63,5 центнер, 1940 ҫулта—95,5 центнер илнӗ. Уйрӑм колхозсем гектартан 500 центнера яхӑн туса илнисем те пулнӑ. Катӗк колхозӗ кая юлса пулакан купӑста гектартан вӑтам шутпа 489 центнер пухса кӗнӗ. Базарлӑ Ачча колхозӗ купӑста 30 гектартан 300 центнер илнӗ.

Пирӗн районри колхозсен пахча-ҫимӗҫ тӑвас ӗҫри тепӗр паллӑ ҫитӗнӳ — вӑл парниксем тӑвас ӗҫ сарӑлсах пыни пулать. 1937 ҫулта парниксем 500 рамӑлӑх пулнӑ, 1938 ҫулта 600 рамӑлӑх, 1939 ҫулта 800 рамӑлӑх пулнӑ. Иртнӗ ҫулта рамӑсен хисепӗ 1140 ҫитнӗ. Кӑҫал парниксенче 2150 рама пулать.

Кӑҫалччен районра пӗр теплица кӑна пулнӑ. Унта помидор калчисене ҫеҫ ҫитӗнтернӗ. Кӑҫал теплицӑсем виҫӗ колхозра пур. Вӗсенче хӑяр, сухан т. ыт. те ӳстереҫҫӗ. Кӑҫал парниксенче ир пулакан ҫимӗҫсене (сухан, редис, салат т. ыт. те) 5 тонна таран туса илеҫҫӗ. Вӑл иртнӗ ҫулхинчен икӗ хут ытла пулать. Куйбышев ячӗпе тӑракан колхозра вӑл культурӑсене 150 рамӑна акнӑ. Халӗ колхозсенче ир пулакан купӑста калчисем тума вӑрӑсем акма тытӑннӑ.

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ «Ялхуҫалӑх культурисен тухӑҫлӑхне тата выльӑх-чӗрлӗх продуктивлӑхне ӳстернӗшӗн Чӑваш АСС Республикинчи колхозниксене ӗҫшӗн хушса тӳлесси ҫинчен» йышӑннӑ постановлени пахча-ҫимӗҫсен тухӑҫлӑхне ӳстерес ӗҫре калама ҫук пысӑк пулӑшу пулса тӑрать.

Базарлӑ Ачча колхозӗн пахча-ҫимӗҫпе сад ӗҫ бригадирӗ Степанов юлташ ҫак постановленине хӑйӗн бригадинче вуласа панӑ хыҫҫӑн, кунта тислӗк, кайӑк-кӗшӗк тислӗкӗ, кӗл тата ытти удобренисем пухассине нумай вӑйлатрӗҫ. Бригадӑра 3 звено. Вӗсене кашнинех уйрӑм культурӑсем тӑрӑх участоксем уйӑрса панӑ. Вӗсем пысӑк тухӑҫлӑх илесшӗн тӑрӑшса ӗҫлеҫҫӗ. Ку ӗҫре вӗсене колхоз правленийӗсен тивӗҫлипе пулӑшас пулать.

Чӑн малтан колхоз правленийӗсен ҫак ҫитменлӗхе пӗтермелле. Пахча-ҫимӗҫ вӑрлӑхӗсене колхозсем пур культурӑсем тӑрӑх та ҫителӗклӗ хатӗрлемен-ха. Кая юлса пулакан купӑста вӑрлӑхӗ 26 килограмм кирлӗ, ку таринччен мӗнпурӗ те 9 килограмм ҫеҫ хатӗрлесе хунӑ. Кишӗр вӑрри 70 килограмм вырӑнне 40 килограмм кӑна хатӗрлесе хунӑ. Лартмалли сухан та нумай ҫитмест: 17 тонна вырӑнне 3 тонна кӑна. Вӑрлӑхсене халех тупса ҫитермелле, вӑл ӗҫ—колхозсен паянхи ударлӑ ӗҫӗ пулса тӑрать.

С. ГРИГОРЬЕВ.

Райҫӗрӗҫ пайӗн пахча-ҫимӗҫӗпе сад ӗрчетес тӗлӗшпе ӗҫлекен агрономӗ.

Пирӗн ӗҫӗн хӑшпӗр результачӗсем

СССР Совнаркомӗпе ЦК ВКП(б) кӑҫалхи мартӑн 13-мӗшӗнче Чӑваш республикинчи колхозниксене ӗҫшӗн хушса тӳлесси ҫинчен йышӑннӑ постановлени пирӗн колхоз членӗсене хавхалантарчӗ. Халӗ ӗнтӗ кашни бригадӑра, фермӑра тырпул тухӑҫлӑхне тата выльӑх-чӗрлӗх продуктивлӑхне ӳстерессишӗн кӗрешӳ сарӑлса пырать.

Эпӗ уйрӑмӑнах колхозри сӗт-ҫу фермин хӑшпӗр ӗҫӗсем ҫинчен каласшӑн. Мӗншӗн тесен унта юлашки вӑхӑтра чылай улшӑнусем пулни курӑнать.

План тӑрӑх фермӑра ӗне 125 пуҫ пулмалла, халӗ 150 пуҫ пур. Вӗсенчен сӑваканнисем 43 пуҫ. Пурте вӗсем ӑшӑ та таса витесенче хӗл каҫрӗҫ, вӑхӑтра тӑрантарнӑ, вӑхӑтра шӑварнӑ. Выльӑх апачӗ пирӗн ҫителӗклӗ.

Ӗнесене лайӑх пӑхни ытларах сӗт-ҫу илме пулӑшать. Районтан панӑ план тӑрӑх кӑҫал пирӗн 64,5 пин литр сӗт суса илмелле. Урӑхла каласан, кашни ӗнерен вӑтамран 1500 литр сумалла. Паллах, пирӗн ӗнесем ытларах пама пултараҫҫӗ. Ҫавӑнпа ӗнтӗ уйрӑм дояркӑсем ӗне пуҫне 1700—2000 литр суса илме пулчӗҫ. Сӑмахран, Вера Миронова, Мария Мигушова юлташсем кашниех ӗнерен 2000 литр сӗт суса илме обязательство илчӗҫ.

Малтанхи результатсем ҫакна кӑтартса параҫҫӗ: илнӗ обязательствӑна кашни доярка ытлашшипех пурнӑҫласа пырать. Миронова юлташ акӑ март уйӑхӗнче 10 ӗнерен (вӑл 10 ӗне сӑвать) 2116 литр. Мигушова юлташ 1782 литр суса илчӗҫ. Уйрӑмӑнах май—июнь уйӑхӗсенче сӗт суса илесси ӳсмелле.

Фермӑра 16 ҫын ӗҫлет. Вӗсенчен чылайӗшӗсем нумай ҫул хушши паха тӗслӗхсем кӑтартса ӗҫлеҫҫӗ. Анчах ӗҫшӗн вӗсене уйрӑмӑн хушса тӳлемен. Малашне ӗнтӗ вӗсене планпа палӑртнинчен ытлашши сӗт суса илнӗшӗн, пӑрусене лайӑх пӑхса ӳстернӗшӗн хушса тӳлӗҫ. Ун пеккисем халӗ фермӑра пур та ӗнтӗ. Миронова юлташ акӑ 10 пӑру пӑхса ӳстерчӗ, уншӑн вӑл 75 литр сӗт илет.

Малашне эпир выльӑх-чӗрлӗх продуктивлӑхне татах та ӳстерессишӗн, ытларах сӗт-ҫу туса илессишӗн кӗрешӗве вӑйлатсах пырӑпӑр.

М. МАКАРОВ.

Турханти «Комбинат» колхозри (Ҫӗмӗрле р.) ферма заведующийӗ.

Плана кашни кун ирттерсе тултараҫҫӗ

ҪӖМӖРЛЕ. (**«Чӑваш Коммуни» корр.**). «Большевик» завод коллективӗ Майӑн 1-мӗшне апрель уйӑхӗнчи производство программине ирттерсе тултарнипе кӗтсе илессишӗн кӗрешет. Бригадӑсем пурте пӗр-пӗринпе ӑмӑртӑва тухнӑ. Вӗсем хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑна мӗнле пурнӑҫласа пынине кашни кун тенӗ пекех пӗлсе тӑраҫҫӗ, плана мӗн чухлӗ тултарнине кӑтарту хӑми ҫине куллен ҫырса пыраҫҫӗ.

Завод ҫирӗп график тӑрӑх ӗҫлет, кашни кунах плана ирттерсе тултарать. Сӑмахран, апрелӗн 19-мӗшӗнче плана 111 процент, 20-мӗшӗнче—112 процент, 22-мӗшӗнче—107,1 процент тултарнӑ. Бригадӑсем хӑйсене панӑ программӑна ытлашшипех тултарса пыраҫҫӗ. Коммунист Воронцов юлташ ертсе пыракан бригада плана 120-шер процент тултарать.

Ҫапла иртет мастерсен ӗҫ кунӗ

— Пирӗн цехри мастерсем, — тет Ф. Н. Кисин юлташ, — материалсем тата детальсем шыраса ҫӳренӗ пирки, хӑйсен ӗҫ вӑхӑтне нумай сая яраҫҫӗ. Манӑн ӗҫ кунӗ те чылай чухне ҫавӑн пек иртет. Апрелӗн 22-мӗшӗнче ирхине ӗҫе тухсанах манӑн сменӑн 6 вагон тумалли ҫинчен пӗлтӗм. Рабочисене ӗҫе вырнаҫтарса тухрӑм. Ун хыҫҫӑн вӑхӑт нумаях та иртмерӗ — бортсем ҫитменни палӑрчӗ. Каскалакан цеха чупрӑм. Унта та бортсем хатӗр мар. Хӑвӑртрах икӗ борт тутартӑм та, вӗсене сыхса, цеха таврӑнтӑм. Ҫакӑнпа манӑн 50 минута иртрӗ.

Бортсем тупнӑ хыҫҫӑн та производствӑра ӗҫлеме май килмерӗ. 20 тонна таякан вагонсене юсанӑ ҫӗрте болтсем ҫитмеҫҫӗ. Цехри пур складсене те ҫитрӗм. Пире кирлӗ болтсем ниҫта та ҫук. Унтан заклепкӑсем пуррине аса илтӗм. Вӗсене касса болт тӑвиччен, сахалтан та, пӗр сехет иртрӗ.

— Манӑн ӗҫ кунӗ мӗнле иртнине сӑнасчӗ, — калама пуҫларӗ малярсен сменине ертсе пыракан мастер И. Ф. Филиппов юлташ, — питех те тӗлӗнмелле. Паян эпӗ хамӑн цеха ӗҫ пуҫланиччен ҫур сехет маларах тухрӑм. Рабочисене ӗҫе вырнаҫтартӑм. Пӑхатӑп: пӑтасем ҫитмеҫҫӗ. Склада кайрӑм, пӑтасем унта та ҫук. Складран вагонсене салатнӑ ҫӗре чупрӑм.

— Тепӗр сехет ҫурӑран кил, пӗр-икӗ килограмм пӑта тупатпӑр, — пӗлтерчӗ Святов юлташ. Кӗтсе тӑмарӑм, рабочисем патне кайрӑм.

— Тимӗр парӑр, — ыйтаҫҫӗ рабочисем.

Тимӗр илме чупатӑп. Тимӗр илсе килнӗ хыҫҫӑн каллех пӑта патне чупрӑм. Пӗр 10—15 минута кӗтнӗ хыҫҫӑн пӑта илсе таврӑнтӑм. Кӑнтӑрла иртсен каллех пӑта пӗтрӗ. Утильцеха кайрӑм. Пӑта пур, анчах вӗсене шӗвӗртмен. Шӗвӗртиччене кӗтсе тӑтӑм. Унтан склада каймалла пулчӗ. Ҫапла вара ӗҫ вӑхӑчӗ пӗтиччен эпӗ производствӑра 3 сехет те пулаймарӑм. Ҫакӑн пек пулни ӗҫ пахалӑхне япӑхтарать. Асӑрхаса тӑман пирки брак та, простойсем те пулаҫҫӗ.

Мастер П. Д. Димитриев юлташ та производствӑра 4 сехетрен ытла пулаймашни ҫинчен каласа парать.

— Ытти вӑхӑт детальсем шыраса ҫӳренипех иртсе каять, — тет вӑл. — Хамӑн каяс мар, ӗҫ тухмасть. Детальсем ҫитмен пирки, тепӗр чухне, рабочисене темиҫе ҫӗре куҫарма тивет.

Кисин, Филиппов тата Димитриев юлташсем производствӑна лайӑх организацилеме пултарайман мастерсем мар. Вӗсем хӑйсен планне тултарассишӗн ҫине тӑрса ӗҫлеҫҫӗ.

Мастерсене материалсемпе детальсене шыраса ҫӳрессинчен хӑтарас пирки сӑмах тапратсан, хӑшпӗр ҫынсем — материалсене камӑн тӑратмалла-ха, — тесе ыйтма пикенеҫҫӗ. Цехсенче, сӑмахран, вагонсем юсакан цехра, материалсем тӑратас тӗлӗшпе ӗҫлекен ҫынсем те пур иккен. Кашни комплекс штатӗнче виҫӗ заготовитель пур. Вӗсенчен пӗрин — столярсене, теприн — слесарьсене, виҫҫӗмӗшӗн — автоматчиксене материалсем тӑратмалла. Ҫак ҫынсем мӗнле ӗҫлени ҫинчен никам та интересленмест. Вӗсем ӗҫлеҫҫӗ-и, е ахалех укҫа илсе пурӑнаҫҫӗ? Ку никама та паллӑ мар. Вӗсемшӗн мастерсем ӗҫлеҫҫӗ вӗт!

Нумаях пулмасть ВКП(б) райкомӗ мастерсен производствӑри рольне мӗнле ҫӗклесси ҫинчен вагонсем тӑвакан цех начальникӗн — Трухин юлташӑн докладне итленӗччӗ. Ун хыҫҫӑн лайӑх мероприятисем палӑртнӑ пулнӑ. Анчах вагонсем юсакан завод руководителӗсем тата парторганизаци ҫав мероприятисене пурнӑҫа хӑвӑртрах кӗртессишӗн васкамаҫҫӗ-ха. Халӗ те, малтанхи пекех, мастерсен производствӑри рольне ҫӗклесси, вӗсен политикӑллӑ пӗлӗвне тата ӗҫри квалификацине хӑпартасси ҫине сахал ҫаврӑнса пӑхаҫҫӗ.

М. ТИТОВ.

Канаш, вагонсем юсакан завод.

Май уявӗ умӗнхи социализмлӑ ӑмӑрту. УКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: Улатӑрти гармонь фабрикинчи работница **Н. И. Американова** юлташ кулленхи нормӑна 120 процент тултарса пырать. А. Костин фото-ӳкерчӗкӗ.

Предприятисен экономикине тӗплӗн пӗлмелле

Промышленность предприятийӗсем 1941 ҫулти пӗрремӗш кварталта, 1940 ҫултипе танлаштарсан, лайӑхрах ӗҫлерӗҫ. Республикӑна пӑхӑнса тӑракан предприятисем тӑрӑх пӗрремӗш квартал планне 112,4 процент, вырӑнти промышленность тӑрӑх 160 процент, кооперации промышленноҫӗ тӑрӑх 118 процент тултарнӑ.

Плана тултарас ӗҫре ВКП(б) XVIII конференцийӗ ячӗпе пуҫланса кайнӑ социализмлӑ ӑмӑрту пит нумай пулӑшрӗ. Конференци уҫӑлас кун тӗлне квартал планне 70 процентран кая мар тултарассишӗн кӗрешрӗҫ, районри чылай предприятисем ҫакна чыслӑн пурнӑҫларӗҫ. Сӑмахран, Ивановӑри кирпӗч завочӗ конференци уҫӑлнӑ куна квартал планне 83,7 процент, индпошив мастерскойӗ—128,9 процент, катка-пичке тӑвакан завод — 73,4 процента ҫити тултарчӗҫ.

Районри предприятисенчи рабочисем хушшинче производствӑллӑ активлӑх ӳснӗҫемӗн ӳссе пырать. «Портной» артельре ӗҫлекен Пойков юлташ нормӑна халиччен 70 процент тултарса пынӑ пулсан, ӑмӑртӑва хутшӑннӑ хыҫҫӑн 170 процента ҫити тултарма пуҫларӗ. Уйрӑм заказсем тӑрӑх ҫӗвӗ ҫӗлекен мастерскойри работницӑсем — Куданова, Заикина, Лукина тата ытти юлташсем те нормӑна 200 процент таран тултарса пычӗҫ. Кирпӗч заводӗнче ӗҫлекенсем—Михайлов, Павлов, Кириллов юлташсем ӗҫ нормине 200 процент ытла, катка-пичке тӑвакан заводра ӗҫлекен Соловьев юлташ — 250 процента ҫити, Букашина — 270 процент ытла, урапа тӑвакан Трусенев юлташ 300 процент ытла тултарса ӗҫлерӗҫ.

Производствӑллӑ программӑна тултарас тӗлӗшпе пӗлтӗр кайра сӗтӗрӗнсе пынӑ предприятисем кӑҫалхи 1-мӗш кварталта хӑйсен ӗҫне тӗпренех урӑхлатса ҫӗнетрӗҫ. Сӑмахран, спирт туса кӑларакан завод 1940 ҫулта япӑх ӗҫлерӗ, производствӑллӑ программӑна мӗнпурӗ те 63 процент ҫеҫ тултарчӗ.

Суднӑсене ҫийӗнчех пушатма ӗлкӗреймен пирки завод 280.000 тенкӗ штраф тӳленӗ. Халиччен директор пулса ӗҫленӗ Ксенофонтов. ӗҫри ҫитменлӗхсене вӑхӑтра пӗтерсе пырас вырӑнне, заводӑн ӗҫне юриех хитрелӗтсе кӑтартма тӑрӑшнӑ, ҫакна пула йӗркесӗрлӗхсем кунсерен ӳссе пынӑ. 1941 ҫулти 1-мӗш кварталта завод коллективӗ ку енӗпе пысӑк ӗҫсем туса ирттерчӗ. Хӗлле шыв ҫине юлнӑ 8000 фестметр вутта тата 4500 тонна тырра, тӑрӑшса ӗҫлесе, шыв илес хӑрушлӑхран ҫӑлса хӑварнӑ. Завод пӗрремӗш кварталта пӗр тикӗс ӗҫлесе пычӗ, квартал планне 122 процент тултарчӗ. Вӑл январь уйӑхӗнче 8497 тенкӗлӗх, февраль уйӑхӗнче 13815 тенкӗлӗх топливо перекетлерӗ. Ку ӗҫре кочегар Кириллов юлташ панӑ рационализаторла сӗнӳ нумай пулӑшнӑ.

Пӗрремӗш кварталта судоверфь та начар мар ӗҫлерӗ, производствӑллӑ программӑна 102 процент тултарнӑ. Верфь директорӗ Жилочкин юлташ актив хушшинче нумай ӗҫлет

Судоверфь коллективӗ продукцин хӑйне ларакан хакне 20 процент чакарассишӗн кӗрешет. Кунта машинӑсен хӑшпӗр пайӗсене улӑштарса ҫӗнетеҫҫӗ, ӗҫе рационализацилеҫҫӗ. ВКП(б) XVIII конференцийӗ хыҫҫӑн ӗҫ тухӑҫлӑхне 8 хут ӳстерекен токарнӑй станок, ӗҫ тухӑҫлӑхне 10—15 хут ӳстерме май паракан механизированнӑй сверло тунӑ.

Пӗрремӗш кварталта «Вперед», «Волга», «Рекорд» промартельсем начар ӗҫлерӗҫ. Вӗсене, Тарпромсоюз системине кӗрекенскерсене, ВКП(б) райкомӗпе Промсоюз ҫителӗксӗр ертсе пынӑ.

Илсе пӑхӑпӑр «Портной» артеле. Ӑна Швейпромсоюз пуҫа тӑхӑнмалли япаласем 26.500 тенкӗлӗх, Госплан—30.000 тенкӗлӗх туса кӑларма план ярса панӑ. Новинскри катка-пичке тӑвакан «Кооператор» завода Древпромсоюз пӗрремӗш квартал хушшинче 3 хутчен план ярса панӑ. Малтанхи план тӑрӑх 300.000 тенкӗлӗх продукци кӑларма ҫирӗплетнӗ, февралӗн 22-мӗшӗнче ҫитнӗ 2-мӗш план тӑрӑх — 378.000 тенкӗлӗх, мартӑн 27-мӗшӗнче ярса панӑ планра — 474.000 тенкӗлӗх. Ҫакӑ вӑл ӗҫе график тӑрӑх йӗркелесе яма чылаях кансӗрлет.

Районри предприятисен директорӗсем хушшинче бухгалтерипе планировани ӗҫне начар чухлакансем пур-ха, хӑшӗн-пӗрин экономикӑллӑ пӗлӗвӗ питӗ те ҫителӗксӗр. ВКП(б) райкомӗ производство командирӗсене пулӑшас шутпа хуҫалӑх, учет тата планировани работникӗсене пухса семинар организацилерӗ.

Уйрӑм предприятисенче технологи дисциплинине пӑсаҫҫӗ. Ҫакна пула «Росглаввинон» ерех заводӗнче хӑшпӗр чухне начар пахалӑхлӑ продукци туса кӑлараҫҫӗ. Заводри рабочисене технологине вӗрентессине йӗркелеме кирли курӑнсах тӑрать, анчах дирекци рабочисен техникӑллӑ пӗлӗвне хӑпартас тӗлӗшпе стахановла шкул организацилемест, нимӗнле практикӑллӑ ӗҫ те туса ирттермест.

Предприяти руководителӗсен пӗрремӗш кварталти ҫитменлӗхсене шута илсе, хӑйсене кирлӗ выводсем тума тивӗҫ.

К. РОСТОВЦЕВ.

Сӗнтӗрвӑрри ВКП(б) райкомӗн секретарӗ.

Оборудованипе инструментсене культурӑллӑ тытса усрар

Чугунҫул транспорчӗ ҫӗнӗ те вӑйлӑ техникӑпа пуянланса пырать. Халӗ транспортра лини ҫинче-и, станцӑсенче-и, депосенче-и, кирек ӑҫта та нумай тӗрлӗ паха та хаклӑ оборудованисем тата инструментсем пур. Вӑл оборудованисене, инструментсене лайӑх пӑхса усрасси, вӗсемпе тирпейлӗ те туллин усӑ курасси—чугунҫул транспорт работникӗсен хисеплӗ задачи пулса тӑрать. Ку тӗлӗшпе пире, чугунҫул работникӗсене, партин XVIII конференцийӗ татӑклӑ кӑтартусем парса хӑварчӗ.

Пирӗн Канаш станци коллективӗ партин XVIII конференцийӗ кӑтартса панисене пурнӑҫа кӗртес тӗлӗшпе иртнӗ икӗ уйӑх хушшинче чылай ӗҫсем турӗ. Стрелочниксем конференци решенийӗсене сӳтсе явнӑ чухнех стрелка хуҫалӑхне тирпейлес, лайӑхлатас тӗлӗшпе ӗҫлеме пуҫларӗҫ. Халӗ ӗнтӗ стрелкӑсем патӗнче, ӗлӗкхи пек ҫӳп-ҫапсем, тирпейсӗрлӗх курӑнмасть. Инструментсем те яланах таса. Стрелка хуҫалӑхне культурӑллӑ тытас тӗлӗшпе 1-мӗш Канашри стрелочниксем Куприянова, Хиртрова юлташсем паларса тӑраҫҫӗ.

Грузсем тиенӗ тата пушатнӑ ҫӗрте инструментсене юсаса тирпейленӗ. Иртнӗ ҫулсенче грузсем пушатнӑ е тиенӗ хыҫҫӑн никам та ӗҫ вырӑнне тата инструментсене тасатса тирпейлемен. Халӗ ун пек йӑла ҫук. Кашни бригада ӗҫ хыҫҫӑн хӑйӗн ҫумне ҫирӗплетнӗ инструментсене уйрӑм шкафсене пуҫтарса хӑварать. Ытти чылай участоксенче те ҫавӑн пек тӗслӗхсенех куратпӑр.

Анчах оборудованисемпе инструментсене пур ҫӗрте те тирпейлӗ тытса усрама вӗренмен-ха. Вагоннӑй цехра домкратсене, уҫӑсене, запаслӑ пайсене ӑҫта-килчӗ унта тытса усраҫҫӗ. Ҫавӑнпа вӗсем таса мар, хӑшпӗр инструментсем тутӑхма пуҫланӑ, юсав мар. Вагоннӑй цех руководителӗ Белоусов юлташ инструментсемпе запаслӑ пайсене усрамалли вырӑн тӑвасси ҫинчен чылай калаҫать. Калаҫни калаҫнипех юлать-ха. Вӗсем тирпейсӗрлӗх ҫине килӗшӳллӗн пӑхаҫҫӗ пулас.

Пуриншӗн те паллӑ, оборудованисемпе инструментсене тирпейсӗр тытса усрани ӗҫре чӑрмавсем кӳрет. Тухӑҫлӑн ӗҫлес тесен лайӑх та таса инструментсем кирлӗ. Ҫакна кашни работникӑн, вӑл кирек ӑҫта ӗҫлет пулсан та, яланах асра тытмалла.

С. КУДРЯВЦЕВ.

Прогульщиксене хирӗҫ кӗрешессине начарлатнӑ

Партин XVIII конференцийӗ йышӑннӑ решенисене пурнӑҫласа пынӑ май предприятисемпе учрежденисем кулленех ҫӗнӗ ҫитӗнӳсем туса пыраҫҫӗ. Производство планне тултарасси лайӑхланчӗ, рабочисемпе служащисем хушшинче ӗҫ дисциплини ҫирӗпленчӗ. Прогулсем чакса пыраҫҫӗ. Ҫавӑн пекех ӗҫрен хӑйсен ирӗкӗпе тухса каякансем тата занятине кая юлса пыракансем те сахалланчӗҫ.

Ҫапах та Ҫӗрпӳ районӗнчи хӑшпӗр предприятисенче тата учрежденисенче прогулсем халӗ те пӗтмен-ха.

Машинно-тракторнӑй станцинче прогулсем 15 хутчен, примус горелкисем тӑвакан заводра—12 хутчен, горпора — 7 хутчен, «Перламутр» артелӗнче — 7 хутчен пулнӑ. Ку организацисенче пуринче те парторганизацисем пур. Унти парторганизацисем прогул тӑвакансене хирӗҫ тивӗҫлипех кӗрешмеҫҫӗ. Ӗҫ дисциплинине ҫирӗплетес тӗлӗшпе массӑллӑ-ӑнлантару ӗҫне начар туса пыраҫҫӗ. Ҫакна пула примус горелкисем тӑвакан заводра прогулсем халӗ те пӗтмен. Ҫак кунсенче унта главнӑй инженер П. Кудряшов прогул туса судпа айӑпланнӑ.

Инкубатор станци 1940 ҫулта хӑйӗн планне тултараймарӗ. Ҫакӑ ӗнтӗ ӗҫ дисциплини япӑх пулнинчен килнӗ. Станци директорӗ Матвеев прогульщиксене хирӗҫ кӗрешес ӗҫе тивӗҫлипех хакламасть. Вӑл хӑшпӗр работниксене тӗплӗн тӗрӗслесе пӗлмесӗрех ӗҫе илнӗ. Сӑмахран, Кусакина механик пулса ӗҫлеме илнӗ. Кусакин унта ӗҫлеме кӗриччен государство пурлӑхне ҫаратнӑшӑн судпа икӗ хутчен айӑпланнӑ пулнӑ. Тӗрмере ларса тухсан темиҫе ҫӗре ӗҫлеме кӗнӗ, пӗр-ик уйӑхран хӑй ирӗкӗпех ӗҫрен тухса кайнӑ. Юлашкинчен Кусакин Ҫӗрпӳри инкубатор станцине ӗҫлеме кӗрет. Кунтан та, пӗр-ик эрне ӗҫленӗ хыҫҫӑнах, хӑй ирӗкӗпех тухса каять.

Станци директорӗ ӑна ответ тыттарма шутламан. Ӗҫ дисциплинине пӑсакансен киревсӗр ӗҫӗсене пытарса усрама пӑхнӑ. Судпа следстви органӗсем ҫак ӗҫе ҫийӗнчех тӑрӑ шыв ҫине кӑларчӗҫ. Кусакина ӗҫрен хӑйӗн ирӗкӗпе тухса кайнӑшӑн 4 уйӑхлӑха тӗрмене хупмалла тунӑ. Станци директорне Матвеева пӗр ҫӗртен тепӗр ҫӗре ҫӳрекен прогульщикӑн ӗҫне пытарса усранӑшӑн пӗр ҫуллӑха тӗрмене хупса усрамалла тунӑ.

МТ Станцинче те ӗҫ дисциплини тивӗҫлӗ вырӑнта мар. Иртнӗ ҫулта тракторсемпе ӗҫлес плана тултарманни ҫавӑн ҫинчен кӑтартса парать. МТ Станцинче ӗҫлекен хӑшпӗр работниксем прогулсем тунӑ. Игнатьевпа Иванов бухгалтерсем учет ӗҫне япӑхтарса янӑ. Хӑйсем ерех ӗҫсе ҫӳреме пуҫланӑ, ик-виҫшер кун хушши прогул тунӑ пулнӑ. Бухгалтеринче шанӑҫсӑр ҫынсем ӗҫленипе, рабочисемпе служащисене ӗҫукҫи тӳлемелли укҫана 50 пин тенкӗ урӑх ҫӗре салатнӑ. Кунсӑр пуҫне сметӑна пӑхӑнмасӑр 101 пин тенкӗ укҫа салатса янӑ.

Ҫӗрпӳри МТ Станцинче государство укҫине тивӗҫсӗр салатни ҫинчен Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариатне вӑхӑтра пӗлтернӗ. Апла пулин те, вӑл ҫынсем паянхи кунченех пӗр айӑпсӑр пурӑнаҫҫӗ. Наркомзем работникӗсенчен хӑшпӗрисем государство укҫине тивӗҫсӗр салатакансене хӳтӗлесе тӑраҫҫӗ тесен те ытлашши пулас ҫук.

И. ПИДУГАНОВ.

Ҫӗрпӳ районӗнчи прокурор.

Зоб чирӗ тата унпа кӗрешесси

Зоб тесе пыр умӗнхи железа (щитовидная железа) пысӑкланнине, тӑртаннине калаҫҫӗ. Кунпа чирленӗ ҫынсем Чӑваш республикинче чылай. Анчах зоб чирне ятарласа тата тӗплӗн сӑнаса тӗпчени Чӑваш республикинче халиччен пулман-ха. Уйрӑм авторсем (Казанский—1900 ҫ., Кондарицкий—1886—88 ҫ., Шпырев—1927 ҫ. тата ыт.) пухнӑ сахал материалсем положени мӗнлине тӗрӗссипе ҫутатса параймаҫҫӗ, тепӗр енчен, сведенисем паянхи кунтан кая юлнӑ темелле. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ терапевтсен 1936 ҫулта Горький хулинче пулнӑ конференцинче ку ыйту тӑрӑх тавлашу пекки тухса кайнӑ. Вара доктор Левит (Мускав представителӗ) «Чӑваш республики зоб тӗлӗшӗнчен иккӗленчӗклӗ, тӗрӗслесе сӑнама кирлӗ», тесе кӑтартса панӑ. Ҫакӑн хыҫҫӑн, Чӑваш республикин тава тивӗҫлӗ врачӗ И. М. Кузнецов Чӑваш республикине зоб тӗлӗшӗнчен 1938 ҫулта сӑнаса тӗрӗслеме тытӑннӑ. Кузнецов юлташ вӑл ӗҫе паянхи куна ӑнӑҫлӑн татса панӑ. Хӑйӗн помощникӗсемпе пӗрле (уйрӑмӑнах П. Е. Ермолаев врач пулӑшнипе) вӑл темиҫе пин ҫынна пӑхса тухнӑ, 5 хулара, 37 ялта, 14 шкулта тата ытти ҫӗрте пулнӑ.

Наука халӗ зоб мӗнрен пуҫланнине тӗплӗн татса парайман-ха. Вӗреннӗ ҫынсенчен нумайӑшӗ иод соединенийӗсене сахал тытса тӑракан ҫӗрлӗ вырӑнсенче зоб чирӗпе чирлекенсем нумайине кӑтартса параҫҫӗ. Ҫавӑн пек вырӑнта иод ҫын организмне апат, шыв, сывлӑш тата ытти урлӑ ҫителӗклӗ кӗрсе пымасть. Ҫавна пула вара типӗ пыр умӗнхи железа тӑртанса каять, тулать. Тепӗр авторсем зоб чирӗ ӗҫекен шыра кальций тӑварӗсем ытларах пулнинчен килнине кӑтартса пама хӑтланаҫҫӗ, хӑшӗсем инфекци теорийӗ енне сулӑнаҫҫӗ, виҫҫӗмӗшӗсем витаминсем ҫитменнинчен, апат-ҫимӗҫрен килнине уйрӑмӑнах кӑтартса пама тӑрӑшаҫҫӗ т. ыт. те. Ҫапах та, иодистӑй теори малта тӑрать, Центральнӑй Эндокриологически Институт та ҫак ҫул ҫинчех тӑрать. Тепӗр енчен тата ытти республикӑсенче туса ирттерекен ӗҫсем те иодистӑй теорин чӑнлӑхне кӑтартса параҫҫӗ. Сӑмахран, хамӑрпа юнашар Мари республикине 1928 ҫултан пуҫласа зоб тӗлӗшӗнчен лайӑх сӑнаса тухнӑ. Мари республикинче зоб чирӗ пур ҫӗрте те чылай сарӑлнӑ, анчах пуринчен ытларах Звенигӑпа Чикме районӗсенче палӑрнӑ. Ку вырӑнсенче ӗҫекен шывсене сӑнаса пӑхсан, унта иод соединенийӗсене сахал тупнӑ. Юлашки ҫулсенче Мари республикинче зобпа кӗрешес тӗлӗшрен пысӑк ӗҫсем пуҫарса янӑ. Ҫавнашкалах, Кабардино-Балкаринче те юлашки 4—5 ҫул хушшинче тивӗҫлӗ мерӑсем йышӑнса, ҫине тӑрса пурнӑҫласа пынипе зоб чирӗ пӗтсе ларасси патнех ҫитнӗ.

Ҫавӑн пек материалсене, фактсене шута илсе, Кузнецов юлташ хӑйӗн научнӑй ӗҫӗнче ҫынсене кӑна мар, ӗҫекен шывсене те сӑнаса пӗлме тӑрӑшнӑ. Вӑл хӑйӗн физикӑллӑ тата химиллӗ анализӗсене ятарласа Хусана илсе кайса сӑнаса пӑхнӑ. Кун хыҫҫӑн вӑл операци туса касса илнӗ железасене те анализсем туса пынӑ.

Кузнецов юлташ Чӑваш республикинчи кӑнтӑр районсенчен Улатӑрпа Пӑрачкав районӗсене кӑна пӑхса тухнӑ. Улатӑр хулипе Стемасы ятлӑ ялти III-мӗш степеньлӗ зоблисене 6,7 процент, IV-мӗш степеньлисене — 0,2 процент тупнӑ, V-мӗш степеньлисем пӗрттех пулман. Ҫӑлти шывсенче иод кашни литр пуҫне 7,5 гамма (гамма тесе грамӑн миллионмӗш пайне калаҫҫӗ) тупнӑ. Пӑрачкав районӗнче Сиява, Никольское, Кочневенное тата Кудеиха ялсенче килрен ҫӳресе пӑхнӑ, III-мӗш группа — 6,7 процент, IV-мӗш группа — 0,9 процент тупнӑ, Сиява ялӗнчи ҫӑл шывӗнче иод литр пуҫне 6,9 гамма тупнӑ, вӑл чылай шутланать. Кудеиха ялӗнче зоб татах та сахал палӑрнӑ: III-мӗш группа — 2,7 процент, IV-мӗш группа 0,2 процент.

Ҫӗмӗрлере зобпа чирлисем нумай пулни палӑрнӑ. Пӗр енчен вӑл, Ҫӗмӗрле больницине пӑхтарма вырӑнти ҫынсем анчах мар, Горький облаҫӗнчен пыракан ҫынсене те пӗр шута илнинчен килнӗ. Тепӗр енчен кунта ҫӑлсене таса тытманни те хӑй вырӑнне йышӑнса тӑни курӑннӑ. Сӑмахран, Ш. хушаматлӑ килхуҫин килхушшинчи ҫӑлӗнче иод 0,2 гамма кӑна палӑрнӑ, ҫемьинче унӑн нумайӗшӗ зобпа чирлӗ пулнӑ. Мыслец, Вырӑс Улхаш тата Чӑваш Улхаш ялӗсенче ҫуртсене пысӑк лартаҫҫӗ, таса тытаҫҫӗ. Улхаш шывӗнче иод 3,6 гамма палӑрнӑ. Ҫӑлсемпе ҫӑлкуҫсенче те ҫавӑнтан мала пулман. Мыслец ялӗнче пӗр хӗрарӑма, вӑл яла куҫса килнӗ хыҫҫӑн 2 ҫултан зобпа чирленӗскерне, тӗл пулнӑ. Пурӑнакиле унӑн икӗ ачин те зоб пулнӑ. Ҫавнашкалах тата, Горький облаҫӗнчен куҫса килнӗ хыҫҫӑн тепӗр ҫемьере те зобпа чирленисене тӗл пулнӑ.

Шупашкар хулинче пуринчен ытла вӗренекенсене пӑхнӑ, вӗсенчен 721 ҫын хулана хамӑр республикӑри районсенчен, 570 ҫын ытти облаҫсенчен килнӗ. Ҫаксем хушшинче III-мӗш группа — 16,7 проц., IV-мӗш группа — 0,7 проц. пулнӑ. Ҫавнашкалах Атӑл леш енче ларакан Сосновка ялӗнче те зоб пурри палӑрнӑ, кунта 5 ҫулхи ача зобпа чирленине тӗл пулнӑ. Ҫӑлти шывра иод 1,65 гамма, водопроводри шывра — 3,75 гамма тупнӑ.

Пухса хатӗрленӗ материалсем тӑрӑх ҫакӑ палӑрать: хӗрачасем (20 ҫула ҫитиччен) зобпа арҫын ачасенчен 1½ хут ытларах, ҫитӗннисем хушшинче хӗрарӑмсем арҫынсенчен 3 хут ытларах чирлӗ.

Чӑваш республикин ҫурҫӗр енчи районӗсенче тата вӑтам полосара та зоб чылаях сарӑлнӑ. Анчах вӑл, Мари республикипе танлаштарсан, ҫӑмӑлрах пулса пыни палӑрать. Ҫакӑн пек шутлама ак мӗнле сӑлтавсем ирӗк параҫҫӗ: Чӑваш республикинче ҫуралнӑ хыҫҫӑнах тата малтанхи ҫулсенчен зобпа чирленисем паллӑ мар; зобпа чирлӗ ҫынсен тип пыр умӗнхи железа функцийӗ пӑсӑлманни правило вырӑннех пулса тӑрать; иод ҫитмен пирки кретинизм текен хӑрушӑ чир пуҫланса кайни палӑрман; IV-мӗш степеньлӗ зоб час-часах тӗл пулать, анчах пысӑк зобсем сахал.

Ӗҫмелли шыври иод кӑнтӑр енчи районсенчен ҫурҫӗр еннелле чакса пырать, ҫавна май зобпа чирлӗ ҫынсен шучӗ те ҫурҫӗр еннелли районсенче ӳссе пырать. Кӑнтӑр енчи районсенчи ҫӑлсенче, вӑтамран илсен, иод литр пуҫне 7,5 гамма шутланать пулсан, вӑтам полосара — 2,8 гамма, ҫурҫӗр енче — 1,76 гамма кӑна. Кунтан Атӑлтан Шупашкар водопровочӗ тӑрӑх пыракан источниксене кӑларса пӑрахсан, Чӑваш республикин ҫурҫӗр пайӗсенче ӗҫмелли шыври иод хисепӗ 1,43 гамма кӑна юлать. Шупашкар водопроводӗнчи шывра 3,75 гамма иод тупнӑ.

Кунта Мари республикинчи ӗҫмелли шывсенче мӗн чухлӗ иод тупнине илсе кӑтартни те питӗ интереслӗ пулма тивӗҫлӗ, мӗншӗн тесен шывсене пӗр вӑхӑтра тата пӗр майсемпех илсе сӑнанӑ. Милославскипе Лось 1928—29 ҫулсенче Мари республикинче шывра вӑтамран 1,72 гамма иод тупнӑ, зоб ытларах нумай сарӑлнӑ вырӑнта — Звенигово кантонӗнчи лачакаллӑ вырӑнсенчи шывра — пурӗ те 0,24 гамма кӑна, ҫӑлкуҫсенче — 1,01, пахмӑҫлӑ ҫӑлсенче — 1,54 гамма пулнӑ. Ытти 7 кантонра (ун чухнехи администраци деленийӗсем тӑрӑх) юханшывсенче иод литр пуҫне — 1,97, ҫӑлкуҫсенче — 1,54 гамма пулнӑ.

Ҫӗршыв условийӗсем енчен Чӑваш республикин ҫурҫӗр полоси Мари республикинчи Чикме районӗн сылтӑм енӗпе пӗр пек теме пулать. Чӑваш республикин ҫурҫӗр полосинче 6 шыв ҫӑлкуҫӗ тӑрӑх, литр шывра иод 1,43 гамма, Чикме районӗнче 5 ҫӑлкуҫ тӑрӑх — 1,66 гамма пулнӑ.

Тип пыр умӗнхи железана тӑртанма пулӑшакан ытти майсене те манса хӑварма кирлӗ мар. Кунта ӗҫекен шывсене таса мар, вараланчӑк тытни, таса мар пурӑнни, пахча-ҫимӗҫ апачӗсене ҫителӗклӗ ҫименни тата ыт. кӗреҫҫӗ. Астӑвас пулать, пахча-ҫимӗҫсенче витаминсемсӗр пуҫне иод соединенийӗсем те нумай.

Кузнецов юлташ сӑнаса пӗлнӗ ҫавӑн пек паха материалсем юлашкинчен ҫакнашкал вывод тума май параҫҫӗ: Чӑваш республикин ҫурҫӗр енчи районсенче апат-ҫимӗҫе кӗрекен иод хисепне ӳстермелле. Ҫак тӗлӗшрен, Кузнецов юлташ шучӗпе, кирлӗ иода тӑвар ҫумне хушса памалла (пӗр тонна тӑвар ҫине 5 грамм иодистӑй калий ярса хутӑштармалла). Ҫак ӗҫӗн пуҫламӑшне хунӑ та ӗнтӗ. Центр енчен ку ӗҫе ырласа, пулӑшса пыма тытӑннӑ. Зоб чирӗпе кӗрешес ӗҫе ертсе пыма Шупашкарта зоб станцийӗ уҫнӑ.

Врач К. ПАЙРАШ.

Европăри тата Африкăри вăрçă

(Вăрçă ĕçĕсен дневникĕ)

Грецири фронтра, Германи командованийĕн сводкинче каланă тăрăх, Германи войскисем Фермопиль ущельинчен хĕвелтухăç енче Молоса хули патĕнче наступлени туса пыраççĕ. Кунпа пĕрлех Германин ытти чаçĕсем, Эвбея утравне анса юлнăскерсем тата Халкида урлă материк çине çĕнĕрен каçнăскерсем, Фив районне (Афины хулинчен çурçĕр енче) тухнă. Апрель уйăхĕн варринчех, тесе пĕлтернĕ сводкăра, Германи чаçĕсем Тасос тата Самофракия ятлă утравсене туртса илнĕ (Эгейски тинĕсĕн çурçĕр пайĕнче). Хальхи вăхăтра Германи войскисем тата Лемнос утравне анса юлнă.

Рейтер агентствин корреспонденчĕ Каиртан пĕлтернинче юлашки вăхăтра илнĕ сведенисем тăрăх çапла паллă тунă: Англи войскисем Грецире оборона линине пĕтĕм фронт тăршшĕпех хăйсен аллинче тытса тăраççĕ. Греци войскисен положенийĕ мĕнли паллă мар, вĕсем çаплах çапăçаççĕ-ха. Анчах та, илнĕ сведенисем тăрăх, Англи войскисен сулахай флангĕ грексемпе çыхăну тытса тăрать.

Вăтаçĕр тинĕсĕн хĕвелтухăç пайĕнче Германипе Итали авиацийĕ Англи коммуникацийĕсемпе опорлă базисем çине пырса тапăнасси вăйланнăçемĕн вăйлансах пырать. Германи командованийĕн сводкинче пĕлтернĕ тăрăх, Германи авиацийĕ Греци шывĕсенче противник суднисем çине тапăннă. Бомбăсем тĕл тивнипе суту-илӳ тумалли пароходсем 13 пароход пĕтнĕ, 17 пароход вăйлăн сиенленнĕ. Германи самолечĕсен отрячĕсем Мальта утравĕ çинчи тинĕс тата сывлăш базисем çине те темиçе хутчен пырса тапăннă.

* * *

Англипе Германи фронтĕнче авиацин хăшпĕр активлăхне палăртаççĕ. Апрелĕн 26-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле, тесе пĕлтернĕ Германи командованийĕн сводкинче, Германи бомбардировщикĕсем портлă хулари — Сандерлендри (Англин хĕвелтухăç çыранĕнче) çар объекчĕсем çине пырса бомбăсем пăрахнă. Фугаслă тата вут чĕртсе яракан бомбăсем чылай пысăк сиен тунă, уйрăмăнах Дертфортри верфь сооруженийĕсене тата Гудсон докĕсене хытăн сиенленĕ.

Англин авиаци министерстви, Англи авиацийĕ апрелĕн 25-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Киль çине пырса тапăнни çинчен тĕплĕн пĕлтерсе, çапла кăтартса парать: бомбăсем пăрахмалли тĕп объектсем судостроительнăй верфьсем пулнă, вăл верфьсенче шыв айĕнче тата шыв çинче çӳрекен карапсем тăваççĕ. Апрелĕн 25-мĕшĕнче, тесе пĕлтерет Рейтер агентстви, Англи авиацийĕ Голланди çыранĕ çине пырса тапăннă. Кунсăр пуçне, Эймейденри промышленноçлă предприятисем çине пырса бомбăсем пăрахнă. Апрелĕн 26-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Англи самолечĕсем Кильри судостроительнăй верфьсем çине, çавăн пекех Берлин, Бремерхафен, Вильгельмсхафен, Эмден тата Любек çине бомбăсем пăрахнă. Вĕсемсĕр пуçне, Роттердамри нефтехранилищĕсем çине те бомбăсем пăрахнă.

* * *

Çурçĕр Африкăра, Тобрук секторĕнче, Итали командованийĕн сводкинче каланă тăрăх, артиллери активлăн кĕрешнине палăртнă. Капуццо порчĕ тата Соллум тĕлĕнче, тесе кăтартса панă Германи командованийĕн сводкинче, Германипе Итали чаçĕсем Англи войскисен атакине сирсе янă, Англи войскисене бронетанковăй вăйсемпе йывăр артиллери хытăн пулăшнă пулнă. Германипе Италин пикировка тăвакан бомбардировщикĕсем Соллум районĕнче Англи войскисемпе автоколоннăсене атакăласа, вĕсене салатса янă. Итали сводкинче каланă тăрăх, Германипе Итали авиацийĕ Тобрукри крепоçпе тинĕс бази çине бомбăсем пăрахнă. Порт сооруженийĕсене тата гаваньре тăракан карапсене сиен тунă. Англи авиацийĕ, тесе пĕлтерет Рейтер агентстви, апрелĕн 25-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле каллех Триполи çине пырса тапăннă. Складсем, гидросамолетсен ангарĕсемпе административлă учрежденисем çине бомбăсем тĕл ӳкнине палăртнă. Çавăн пекех гидросамолетсен бази çывăхĕнчен иртсе пыракан çул çине те бомбăсем ӳкнĕ.

Хĕвелтухăç Африкăра, Абиссинире, тесе пĕлтернĕ Итали сводкинче, Гамбелыран хĕвелтухăç енче (Хĕвелтухăç Абиссинире) Итали войскисемпе Англи чаçĕсем хушшинче пысăк мар çапăçусем пулса иртнĕ. Рейтер агентствин Каирти корреспонденчĕ пĕлтернĕ тăрăх, Кăнтăр-Африка войскисем, Аддис-Абебăран наступлени туса пыраканскерсем, хальхи вăхăтра Дессирен (Аддис-Абебăран çурçĕр-хĕвелтухăç енче) темиçе километртра кăна тăраççĕ. Дессине туртса илни, корреспондент шухăшĕпе, итальянецсене е хĕвелтухăç еннелле чакмалла туса хурать (унта вĕсене тылран татса илес хăрушлăх хăратать), е çурçĕр еннелле малалла каймалла туса хурать. Калас пулать, вĕсене Англи войскисем хĕстерсе лартма пултараççĕ. Англи войскисем çурçĕр енчен наступлени туса пыраççĕ тата хальхи вăхăтра вĕсем Амба-Алаги патĕнче (Дессирен 300 километртра) итальянецсем сыхласа тăракан естественной барьера атакăлаççĕ.

Апрелĕн 26-мĕш. (ТАСС).

Германи командованийĕ пĕлтерни

БЕРЛИН, апрелĕн 27-мĕш. (ТАСС). Германин хĕçпăшаллă вăйĕсен верховнăй командованийĕ кăларнă сводкăра çапла каланă: Германин Грецире çапăçакан, противнике Фива — Халкид линийĕ урлă хăваласа пыракан войскисем паян 9 сехет те 25 минутăра Афины хулине пырса çитнĕ. Апрелĕн 26-мĕшĕнче ирхине Германи парашютисчĕсен десанчĕ Коринф перешеекне, çавăн пекех Коринф хулине туртса илнĕ. Нумай англичансене тыткăна илнĕ. Англин ытти чаçĕсем кăнтăр еннелле хăвăрт чакса пыраççĕ. Патры заливĕ урлă каçнă пĕр полк Пелопоннес çурмаутравĕн территорийĕ çине пырса кĕнĕ, портлă Патры хулине туртса илнĕ.

Гитлер Грац хулине пынă

БЕРЛИН, апрелĕн 27-мĕш. (ТАСС). Германири информаци бюровĕ çапла пĕлтерет: ĕнер Марибортан Грац хулине (Штирири тĕп хулана) Гитлер пырса çитнĕ.

Шанхайра Майăн 1-мĕшне уявлама чарнă

ШАНХАЙ, апрелĕн 26-мĕш. (ТАСС). Хаçатсем пĕлтернĕ тăрăх, кăçал Шанхайра Майăн 1-мĕшне уявлама чарнă. Вырăнти влаçсем Майăн 1-мĕш ячĕпе листовкăсем тата ытти изданисем кăларма, митингсемпе пухусем тума та чарнă. Апрелĕн 30-мĕшĕнчен пуçласа 2-мĕшне çитиччен Шанхайра вăрçă чухнехи пек йĕрке туса хураççĕ.

КĔСКЕН

- Италире тимĕр-тăмăр ĕçлекен, металлурги тата машиностроени промышленноçĕнче 12 сехетлĕ ĕç кунĕ тăвасси çинчен декрет кăларнă, декрет тăрăх ĕç кунне 14 сехет таран та чăсма пултараççĕ.
- Апрелĕн 2-мĕшĕнче Бомбейра индуссемпе мусульмансем хушшинче темиçе хутчен те тытăçусем пулса иртнĕ. 4 çынна вĕлернĕ тата 90 çынна амантнă.
- Апрелĕн 24-мĕшĕнче Ливанра хĕçпăшаллă демонстраци пулсан, унта çĕр çынна вĕлернĕ, 15 çынна амантнă тата нумайĕшне арестленĕ. Демонстрантсем Ливанри çĕнĕ правительствăн составне друзсен (Сирири народность) представительне кĕртменнине хирĕçлесе протест тунă.
- Апрелĕн 25-мĕшĕнче Крит утравĕнче Греци кабинечĕн пĕрремĕш ларăвĕ пулнă.

Шахматистсен матч-турнирĕ

Апрелĕн 26-мĕшĕнче 19-мĕш тур — пĕтĕм турнир вăхăтĕнчи чи вăйлă кĕрешӳпе иртнĕ турсенчен пĕри пулнă.

Керес Лилиентальран выляса илнĕ.

Ботвинник Бондаревскине иккĕмĕш хут çĕнтернĕ.

Смыслов шурă фигурăсемпе питех те хĕрӳллĕн выляса, Болеславскине парăнтарнă.

19 тур вылянă хыççăн малта Ботвинник пырать, вăл 18 партирен 12 очко выляса илнĕ, ун хыçĕнче Керес — 17 партирен 9 очко илнĕ, Смыслов — 16 партирен 8 очко, Бондаревский — 17 партирен 7,5 очко, Лилиенталь — 16 партирен 7 очко, Болеславский — 18 партирен 7,5 очко.

Апрелĕн 27-мĕшпе 28-мĕшсем — халиччен выляса пĕтермен партисене выляса пĕтермелли кунсем.

Юлашки тур апрелĕн 29-мĕшĕнче пулать. (ТАСС).

Апрелĕн 27-мĕш халиччен выляса пĕтермен партисене выляса пĕтермелли кун пулнă. Лилиенталь — Ботвинник партине 17-мĕш турта выляса пĕтереймесĕр хăварнă. Çак партире Ботвинникăн выляса илме пысăк шанчăк пулнă. Хăйĕн лайăхрах положенийĕпе вăл пур енчен те усă курнă, 56-мĕш ходра Лилиенталя парăнтарнă.

Выляса пĕтермен партисене выляса пĕтермелли иккĕмĕш кун тата юлашки тур татăклă результатсем улăштарма пултараймаççĕ: питех те чаплăн выляса, Ботвинник ССР Союзĕн шахмат вăййинчи абсолютлă чемпионĕн званине çĕнтерсе илнĕ.

Çавăн пекех виççĕмĕш турта выляса пĕтереймесĕр хăварнă Лилиентальпа Болеславский партине выляса пĕтернĕ. Çак партире Болеславский çĕнтернĕ. Болеславский матча Лилиентальран рекордлă счетпа — 3,5:0,5 шутпа выляса илнĕ.

Кереспа Смыслов 17-мĕш турта выляса пĕтереймесĕр хăварнă парти ничьяпа вĕçленнĕ — противниксем нихăшĕ те çĕнтереймен.

11-мĕш турта выляса пĕтереймесĕр хăварнă партире Бондаревский çĕнĕрен выляма тытăнмасăрах Кереса парăннă.

16-мĕш турта выляса пĕтмесĕр юлнă партире Смысловпа Лилиенталь ничья тума килĕшнĕ.

19 тур вылянă хыççăн Ботвинник 19 партирен 13 очко выляса илнĕ, Керес — 19 партирен 10,5 очко, Смыслов — 18 партирен 9 очко, Болеславский — 19 партирен 8,5 очко, Бондаревский — 18 партирен 7,5 очко, Лилиенталь — 19 партирен 7,5 очко.

Апрелĕн 28-мĕшĕнче Смысловпа Бондаревский выляса пĕтереймесĕр хăварнă партине выляса пĕтереççĕ. Апрелĕн 29-мĕшĕнче — 20-мĕш, юлашки тур.

(ТАСС).

Çăмăл атлетикăн çуркуннехи массăллă кросĕсем

ВЛКСМ Центральный Комитечĕпе ВЦСПС секретариачĕ çуркуннехи çăмăл атлетика кросĕсене иртермелли срокĕсене улăштарасси çинчен решени йышăннă.

Комсомолпа профсоюзсен кросĕсене лайăхрах организацилес, лайăхрах иртерес, кроссене ĕçсыннисен анлă массисене явăçтарас тесе, ВЦСПС секретариачĕ профсоюзсен çуркуннехи 9-мĕш кросне майăн 18-мĕшпе 29-мĕш хушшинче иртерме йышăннă. Комсомолăн большевикла пичет кунĕ ячĕпе пулакан кросне пур районсенче те пĕр срокра — июлĕн 1-мĕшпе 16-мĕш хушшинче иртермелле тунă.

Комсомолецсем — вăтам шкулсенче, техникумсенче тата аслă шкулсенче вĕренекенсем — комсомолăн большевикла пичет кунĕ ячĕпе пулакан массăллă кросне вĕренӳ çулĕ пĕтнĕ хыççăн хутшăнаççĕ.

Физкультурăпа спорт ĕçĕсен СССР Совнаркомĕ çумĕнчи Пĕтĕм Союзри Комитечĕ кроссене иртермелли çак срокĕсене çирĕплетнĕ. Профсоюзсемпе комсомол кросĕсене массăллă спортăн пысăк мероприятийĕсем вырăнне хакласа, Пĕтĕм Союзри Комитет вырăнти комитетсене тата физкультурниксен мĕнпур организацийĕсене кроссене активлăн хутшăнма хушнă. (ТАСС).

Комсомолецсен „Çамрăк большевик“ хаçат ячĕпе пулакан массăллă кросĕ

ВЛКСМ Центральный Комитечĕн решенийĕ тăрăх, ВЛКСМ обкомĕ большевикла пичет кунне паллă туса пырăн республикăра «Çамрăк большевик» хаçат ячĕпе комсомолецсен массăллă кросне иртерме йышăннă. Кросс июлĕн 1-мĕшпе 16-мĕш хушшинче пулса иртмелле.

Комсомолецсен республикăри кросĕ ГТО тата ВГТО комплексĕсен дистанцийĕнче пулса иртет. Ăмăртусене лайăх иртерес тĕлĕшпе комсомол организацийĕсем арçынсен, хĕрарăмсен тата çамрăк ачасен командисене тăваççĕ. ВЛКСМ обкомĕ ВЛКСМ райкомĕсемпе пуçламĕш организацийĕсене кроса хатĕрленнĕ май колхозсенче, шкулсенче тата районсенче çăмăл атлетика тăрăх, шывра ишес енĕпе, велосипедпа чупас тĕлĕшпе т. ыт. ăмăртусем туса иртерме сĕннĕ.

Кроса иртерес тĕлĕшпе ВЛКСМ обкомĕ 7 çынтан Оргкомитет тунă, Оргкомитет председателĕнче ВЛКСМ обкомĕн секретарĕ Д. Т. Пароятников юлташ ĕçлет.

Комсомолецсен массăллă гимнастикăллă ăмăртăвĕсене иртерес тĕлĕшпе ĕçлекен Оргкомитетра

ВЛКСМ обкомĕ çумĕнчи Оргкомитет илнĕ малтанхи даннăйсем тăрăх, республикăра комсомолецсен массăллă гимнастикăллă ăмăртăвĕсене пĕтĕмпе 55.611 çын хутшăннă, вĕсенчен комсомолецсем 31.058 çын (ВЛКСМ облаçри организацинчи комсомолецсенчен 83 проценчĕ).

Ăмăртусене хутшăннисен пĕтĕм хисепĕнчен зарядка тумалли 8 упражнени тăрăх 54.771 çын, троебори тăрăх 5.007 çын, канат тăрăх хăпарас енĕпе — 22.462 çын, равновеси тăрăх—43.167 çын тата çӳле сикес енĕпе — 10.361 çын ГТО значокĕн нормисене панă.

Шупашкар Май уявĕ умĕн

Шупашкар хулинчи предприятисемпе учрежденисем тата кашни ĕçсынни пĕтĕм тĕнчери пролетариатăн аслă уявне — Майăн 1-мĕшне уявласа иртерме хĕрсе хатĕрленеççĕ. Халĕ хулари ларексене, магазинсене, обществăллă çуртсене шалтан та, тул енчен те тасатса илемлетеççĕ. Роза Люксембург урамĕнче пурăнакан граждансем субботниксем туса килкартисене, урама çӳпçапсенчен йăлтах тасатнă. «Спартак», «Медик», «Динамо» тата ытти спорт обществисен физкультурникĕсем парада тухма хатĕрленеççĕ. Физкультурниксен колонни кăçал питĕ илемлĕ пулмалла.

Халĕ Хĕрлĕ площадьри трибунăна, ачасен паркне тата Крупская ячĕпе тăракан сад картисене юсаса, сăрласа йĕркене кĕртнĕ. Предприятисем: тирсăран комбиначĕ, эрех-ликер завочĕ тата артельсем хăйсем 1941 çулти производство программине тултарассишĕн мĕнле кĕрешнине кăтартакан транспарантсем хатĕрлеççĕ.

Майăн пĕрремĕш çинчен калаçу иртерчĕç

Çак кунсенче Шупашкар хулинчи 6-мĕш номерлĕ шкулти 7-мĕш класра вĕренекен пионерсен пухăвĕ пулса иртрĕ. Пухура Майăн пĕрремĕш кунĕ çинчен калаçу пулчĕ.

Пионерсем вĕренӳ çулне отличнопа вĕçлеме пулчĕç. Халĕ испытанине пысăк хастарлăхпа хатĕрленеççĕ.

Класри руководительница Петрова юлташ пионерсем вĕренӳре малта пынине паллă турĕ. Вăл пионерсене Осоавиахимăн XV-мĕш лотерейĕ çинчен ăнлантарса пачĕ.

Класри пионерсем учительница сăмахне тимлĕн итлерĕç Кашниех лотерей билечĕсем илме тата ашшĕ-амăшĕсене лотерей çинчен каласа пама пулчĕç.

К.

Медсестрасен курсĕ

ÇĔМĔРЛЕ. (**«Чăваш Коммуни» корр.**). Нумаях та пулмасть хулара медицина сестрисем хатĕрлекен курс уçăлчĕ. Унта вĕренме 30 çын çӳрет. Занятисем производствăран уйрăлмасăр, каçхине пулаççĕ.

Вĕренӳ программинче специальнăй предметсемсĕр пуçне общеобразовательнăй предметсем те пур. Вĕсене хулари врачсем, преподавательсем вĕрентеççĕ. Врач Кафтанников юлташ — хирургипе, врач Ректоровский — анатомипе вĕрентеççĕ. Аптека управляющийĕ Буревич юлташ ку таринччен латын чĕлхипе 12 сехет иртерчĕ те ĕнтĕ.

Курсра çулталăк çурă вĕренмелле. Çуллахи вăхăтра курсантсем, шкул ачисем пекех, каникула каяççĕ.

Гимнастика вечерĕ

Физкультурăпа спорт ĕçĕсен Шупашкар хулинчи комитечĕ иртнĕ вырсарникун, апрелĕн 27-мĕшĕнче, пионерсен çуртĕнче гимнастика вечерĕ туса иртерчĕ. Унта хулари пионерсемпе шкул ачисен ăмăртăвĕсен итогĕсем çинчен сӳтсе яврĕç.

Физкультурăпа спорт ĕçĕсен хула комитечĕн председателĕ Журавлев юлташ ăмăртура малти вырăна тухнă командăсене тата уйрăм участниксене грамотăсем пачĕ.

Вечерта республикăри паллă спортсменсем тухса сăмах каларĕç. СССР спорт мастерĕ Г. Иванов юлташ шкул ачисене хăйĕн опычĕсем çинчен каласа пачĕ. Пĕрремĕш категорири шахматист Баранов юлташ шахмат вăййи мĕнле вырăн йышăнса тăни çинчен каларĕ.

Хулари шкул ачисем вечерта гимнастикăллă вăйăсем выляса кăтартрĕç. Вĕсем турник тата брусья çинче те выляса пачĕç. Виççĕмĕш номерлĕ шкулта вĕренекенсем уйрăмах пысăк çитĕнӳсем тунине палăртма тивĕç.

„Нарспи“ пьесăна радио тăрăх панă

Апрелĕн 27-мĕшĕнче Чăвашсен Академи театрĕ, филармонин симфони оркестрĕ тата юрăсемпе ташăсен ансамблĕ «Нарспи» пьесăна радио тăрăх лартса пачĕç.

«Нарспи» пьесăна радио тăрăх панине республикăри радиоузелсем пурте трансляцилерĕç.

Навигацине хатĕр

СĔНТĔРВĂРРИ. Пристань кăçалхи навигацине хатĕрленсе çитнĕ.

Пристань çумĕнчи флота юсаса çитернĕ темелле. Кадрсем çителĕклĕ. Пристань хăйĕн пĕтĕм ĕçне çирĕп график тăрăх туса пырать.

Улатăрти гармонь фабрикинчи акцепщица-стахановка, Улатăр хула совечĕн депутачĕ А. С. Фролова юлташ, нормăна 150—200 процент тултарать.

А. Костин фото-ӳкерчĕкĕ.

Районри олимпиадăна хатĕрленеççĕ

Кӳкеçри вăтам шкулта (Шупашкар р.) вĕренекенсем ачасен пултарулăхĕн июль уйăхĕнче пулса иртмелли районри олимпиадине тивĕçлипе хатĕрленеççĕ. Халь шкулти смотра иртернĕ май ташăпа юрă ансамблĕ юрăсем юрлама, группăпа тата пĕрерĕн ташлама, декламацисем калама, постановкăсем лартса пама хатĕрленсе çитрĕ. «Песня о Сталине», «Трактористы» кинофильмран «Марш трактористов» тата ытти юрăсене те юрлама вĕренчĕç.

Хими кружокĕ тĕрлĕрен приборсемпе наглянăй пособисем туса хатĕрленĕ. Çамрăк художниксем чылай хаклă экспонатсем тунă. Шкул çумĕнчи фотокружок шкул пурнăçне кăтартакан фотохаçат йĕркелесе кăларнă. Çамрăк фотограф Матьков олимпиада валли фотоаппарат туса хатĕрлерĕ. Аппарат аван ĕçлет.

В. НИКИТИН.

Атăл çинче

Апрелĕн 27-мĕшĕнче Атăл шывĕн горизончĕ 633 сантиметр, сывлăшри температура пĕр градус ăшă пулнă.

Ĕнер шыв горизончĕ 622 сантиметр, температура — 0,4 ăшă пулнă. Икĕ талăк хушшинче Атăл шывĕ 30 сантиметр чакнă.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

ВНИМАНИЮ ГРАЖДАН!

ВСЕ МАГАЗИНЫ Торга, Горпо, СПО и ларьки, торгующие водкой и ликеро-водочными изделиями,

ПРИНИМАЮТ

в неограниченном количестве за наличный расчет

ПОСУДУ.

ГРАЖДАНЕ, сдавайте порожную посуду!

3—2

ВНИМАНИЮ

руководителей и главных бухгалтеров предприятий и учреждений, председателей фабзавместкомов и комсодов!

рабочие и служащие УПЛАЧИВАЮТ ПОСЛЕДНИЙ ВЗНОС по подписке на ЗАЕМ ТРЕТЬЕЙ ПЯТИЛЕТКИ (выпуск третьего года) из заработной платы за вторую половину апреля 1941 года. В связи с этим бухгалтерия каждого предприятия и учреждения ОБЯЗАНА:

ПОЛУЧИТЬ в сберегательной кассе не позднее чем за 5 дней до выдачи заработной платы за вторую половину апреля т. г. необходимое количество облигаций для расдачи подписчикам.

ВЫДАТЬ облигации всем подписчикам на заем одновременно с выплатой заработной платы за вторую половину апреля т. г.

ДОСТАВИТЬ облигации на дом временно отсутствующим подписчикам (больным, находящимся в отпуске).

ВЫСЛАТЬ облигации по почте ценными письмами выбывшим подписчикам.

СДАТЬ в сберегательную кассу не позднее 1 июня 1941 года остаток нерозданных облигаций с одновременным представлением отчета об итогах подписки на заем и раздачи подписчикам облигаций.

КОНТРОЛЬ за своевременным и полным вручением облигаций подписчикам возложен постановлением секретариата ВЦСПС от 13 марта т. г. на фабзавместкомы и комиссии содействия государственному кредиту и сберегательному делу.

ПО ЗАЙМУ ТРЕТЬЯ ПЯТИЛЕТКА (выпуск третьего года) в текущем году будет проведено ЧЕТЫРЕ ТИРАЖА ВЫИГРЫШЕЙ. Первый из них состоится 7—8 июня в г. Петрозаводске.

Управление гострудсберкасс и госкредита Чувашской АССР.

2—2

Аваллăх историйĕнчен

Ĕлĕк авал, 700—800 çул каялла, Атăл, Кама, Шешма, Бездна юханшывĕсем тăрăхĕнче (хальхи Тутар республикин территорийĕнче) Булгар государстви пулнă. Хусанти историллĕ музейра çак государство çинчен кăтартакан ятарласа тунă уйрăм пур.

Çав вăхăтри историксем, Иранран, Византирен тата кăнтăрти ытти çĕршывсенчен килсе çӳренĕ путешественниксемпе купецсем Хĕвелтухăç Европа районĕсем çинчен çырнă сочиненисем тăрăх, булгарсем Атăлпа Кама таврашне VI ĕмĕрте килсе вырнаçнă пулать. Çапла вара Дунай патĕнчи Болгарирен килнĕ халăхран Волжско-Камская Булгария пуçланса кайнă. Кĕçех вăл государство çав вăхăтра Хĕвелтухăç Европăри вăйлă государство шутланнă хазар каганачĕн аллине лекет. Ун хыççăн нумаях та вăхăт иртмен, булгарсем, хазар каганачĕ вăйсăрланса çитнипе усă курса, хăйсен государствине туса хураççĕ, çав государство вара хăвăртах вăл вăхăтра малта пыракан вăйлă государствăсен ретне тăнă (XI—XIII ĕмĕрсем), булгар хулисем вăйлăн ӳссе пынă.

Булгария—феодаллă государство пулнă, хансем, князьсем, тархансем хресченсене эксплоатацилесе пурăннă. Араб купецĕ Ибн-Руст Булгари государстви çинчен çапла çырнă: «Подать царю своему платят они лошадьми и другим. От всякого из них кто женится, царь берет себе по верховой лошади. Когда приходят к ним мусульманские купеческие суда, то берут с них пошлину «десятую часть». Тепĕр купец-путешественник Ибн-Фадлан çырнинче «хану платят только по бычьей кожи с дома, сверх того царь сам пошлет войско грабить какую-нибудь землю, получает еще на свою долю часть добычи» тесе кăтартнине вулатпăр.

Булгари государствин территорийĕнче раскопкăсем туса тупнă çĕрĕç хатĕрĕсем (тимĕр сошниксем, çурласем т. ыт. те) кунта тырпул акса тăвас ĕç чылай аталаннине кăтартса параççĕ. «Булгары — народ земледельческий и возделывает всякого рода зерновой хлеб, как-то: пшеницу, ячмень, просо и другие» тесе çырнă Ибн-Руст хăйĕн «Книга драгоценных сокровищ» ятлă кĕнекинче.

Анчах та булгарсем суту-илӳ ĕçне вăйлăн сарса пынипе чапа тухнă. Араб писателĕ Эль-Балхи Булгари государствин суту-илĕвĕ çинчен çапла çырнă: «К товарам, вывозимым из означенных стран принадлежали: невольники из стран славян, хазар и других соседних с ними, далее куньи, собольи, лисьи, бобровые и другие меха. Все эти товары вывозились из стран булгар и хазар в Саманидское государство и оттуда в отдаленнейшие места исламских земель».

Çапла вара Булгар хули хăвăрт ӳссе пынă. Музейри памятниксем, Булгар алăстаçĕсемпе мастерĕсем тунă тĕмĕн тĕрлĕ япаласем кунта строительство ĕçĕ çӳлĕ пусăмра тăнине кăтартаççĕ. Булгар хулинче çав вăхăтра, хăшпĕр даннăйсем тăрăх, 10 пине яхăн çурт пулнă. Хальхи Булгар ялĕ çывăхĕнче паян кун та тахçан авалхи çуртсен ишĕлчĕкĕсем, пысăк чул хӳме, башня Булгари столицине аса илтереççĕ.

XI—XII ĕмĕрсем хушшинче Булгари феодалĕсемпе славян князĕсем хушшинче темиçе хутчен те çапăçусем пулнă. Славян князĕсем Булгари хулисемпе ялĕсене сахал мар çĕмĕрнĕ. Анчах та XIII ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурĕмĕрĕнче кунта тутарсем килсе тапăннă, вара булгар феодалĕсем те, вырăс феодалĕсем те вĕсене хирĕç тăма пултарайман. Вырăс историкĕ Татищев авалхи халлапсемпе летопиçсем тăрăх çапла çырнă: «в 1236 году пришли татары на великих булгар, всю землю их пополнили, град Великий и Жукотин по жестоких боев взяв, всех мужей и жен порубили, а младых пополнили, и все земли их обладали... От пленения татарского многие булгары побегши, пришли в Русь и просили, чтобы им дать место. Князь великий Юрий вельми рад сему был и повелел их развести по городам около Волги и другие».

Çапла пĕтнĕ Булгари государстви. Кунти халăх, тутарсен пусмăрлăхне чăтаймасăр, майĕпен Çурçĕр еннелле, Кама шывĕн тепĕр енчи вăрманĕсене пырса çĕнĕ вырăнсем туса пурăнма тытăннă. Çавăн хыççăнах Булгари столицине те пĕтĕмĕшпех аркатса пĕтернĕ. Золотая Орда çыннисенчен пĕри — хан Пулад-Тимур 1361 çулта, пуяс шутпа, Булгар çине тапăнать. Çак тапăну вăхăтĕнче, Булгар хулин юлашки кунĕсем çинчен калакан авалхи рукописсем çинче çакăн пек çырни сыхланса юлнă: «В три дня город Булгар он (Пулад-Тимур) обратил в ничто, как будто и не существовало его... Приказав разтивать каменные укрепления унием, бросил их на дно Волги, велел у Бичуры—хана и 12 его визирей отрубить головы, девиц и женщин, подобных жемчужинам, обратив в рабы, раздал начальникам войск, повесил 36 ученых на виселицу, и в продолжение одной недели приказал разогнать уцелевший народ в разные страны, наказав, чтобы они здесь не обитали».

Çав вăхăтрах Пулад-Тимур Булгари хулисене—Пӳлере, Кошана т. ыт. те аркатса тăкнă.

Кайран вара кунта Хусан ханĕсен феодаллă çĕнĕ государстви пуçланса каять. Булгари государстви пĕтĕмпех арканса çухални çинчен «и бысть Казань стольный град, вместо Бряхова града Булгарского» тесе пĕлтерет летопиç.

(**Хамăр инфор.**).

„ГЛАВКИНОПРОКАТĂН“
ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ КОНТОРИ

республикăри экрансем çине

„БОГДАН ХМЕЛЬНИЦКИЙ“

ятлă, художествăллă историллĕ пысăк фильм кăларать

Çак фильм ирĕклĕхе юратакан украина халăхĕ XVII ĕмĕрте Польшăри пусмăрçăсене хирĕç геройла кĕрешнине кăтартса парать. Фильм войскăсен мухтавлă пуçлăхĕ Запорожье гетманĕ Богдан Хмельницкий çинчен каласа парать.

Сценарий авторĕ—А. Корнейчук.

Режиссер—И. Савченко.
Художник—Я. Риваш.
2-мĕш режиссер—Б. Свешников.
Композитор—С. Потоцкий.
Оператор—Ю. Екельчик.
Юрăсен текстне çыраканĕ—А. Малышко.

ПАЛЛĂРАХ РОЛЬСЕНЧЕ:

Республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ Н. Мордвинов, артистка Г. Жуковская, артист Н. Ильченко, артист Б. Безгин, республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ М. Жаров, республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ В. Полищемко, республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ М. Высоцкий, республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ Э. Цесарская, республикăн тава тивĕçлĕ артисчĕ Д. Милютенко.

Киеври киностудийĕн производстви.
„Главкинопрокат“ кăларнă.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн—0—67, редактор заместителĕн—3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн—4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, экономика пайĕн — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн—2—30, «Ĕçхĕрарăмĕ» журналăн—3—23, «Ленин çулĕпе» журналăн—0—85. издательство контори—0—23.

НТ 3353. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР Заказ № 227, ф. б. 58 84 п. л.